

DE FRIESE HUIZEN VAN DE DUITSE ORDE

Nes, Schoten en Steenkerk en hun plaats in het
middeleeuwse Friese kloosterlandschap

Door

J.A. Mol

(Leeuwarden 1991)

Bijlage 1. Oorkonden, akten en rekeningen als pièces justificatives

De 40 teksten in de hiernavolgende bijlage zijn, met uitzondering van de nrs. 2, 17, 22 en 25, nog niet eerder gepubliceerd. Ze hebben alle direct of indirect betrekking op wat in het Duits zo compact wordt samengevat onder het begrip 'Verfassung', dat wil zeggen op het geheel van inrichting, bestuur en organisatie van de Duitse huizen van Nes, Steenkerk en Schoten. Er wordt in deze studie veelvuldig naar verwezen. Ze dienen hier dus eerst en vooral als pièces justificatives. Maar ze zijn het ook nog om andere redenen waard om uitgegeven te worden. Ze illustreren een stukje Fries kloosterleven, waarover maar weinig bekend is, en bevatten verder veel informatie over de al evenmin goed gedocumenteerde politieke ontwikkelingen in de Boorne_ en Tjongerstreek in de vijftiende en zestiende eeuw.

De stukken zijn divers van aard. Het merendeel bestaat uit brieven en minuten van brieven. Daarnaast bevat de verzameling ook een aantal oorkonden, in origineel of afschrift, twee kloosterrekeningen en een enkel visitatierapport met bijbehorende kladnotities. Het gaat daarbij om een selectie, zij het een vrij uitgebreide. Criterium is dat ze op een of meer hoofdpunten nieuw licht op de 'Verfassung' der Friese nederzettingen van de Duitse orde werpen. Voor wat betreft de twee opgenomen rekeningen, één van Nes en één van Schoten, is een willekeurige keuze gemaakt uit de voorhanden zijnde representatieve jaarrekeningen uit de tijd omstreeks 1500.

Verreweg de meeste stukken (37) handelen rechtstreeks over Nes, Steenkerk en Schoten. Een ervan, het laatste, is afkomstig uit het archief van de Staten van Friesland, de rechtsopvolger van de commanderij van Nes ten aanzien van haar goederenbezit. Twee andere zijn overgeleverd in het archief van de grietenij Aengwirden. 29 komen uit het balijsarchief van de Duitse orde in Utrecht, en de vijf overige zijn gevonden in het voormalige archief van de hoogmeester in Königsberg, dat zich momenteel in Berlijn bevindt. De andere stukken hebben betrekking op de met Nes en Schoten vergelijkbare huizen van de orde van St. Jan te Sneek (nrs. 1 en 3) en Oosterwierum (nr. 22), en op het dicht bij Nes gelegen regulierenklooster Haskerconvent (nr. 11).

Wat betreft de wijze van uitgeven zijn de regels voor het uitgeven van historische bescheiden volgens de kritische of kritisch_normaliserende methode gevolgd. De teksten dienen namelijk in de eerste plaats een historisch doel. Wie ze met filologische oogmerken wil bestuderen, kan op de Fryske Akademy de fotografische afbeeldingen van de originelen raadplegen.

De v en w worden hier, indien ze klinkers weergeven, steeds overgenomen als u en uu, behalve in eigennamen. Datzelfde geldt voor de i met de j_waarde. Voor de weergave van y en ij is hier gekozen voor het vormcriterium. Getallen, weergegeven in romeinse cijfers, worden hier in afwijking van de kritische methode wel als romeinse cijfers afgedrukt. Aaneengeschreven woorden worden niet naar hedendaags gebruik gescheiden, evenmin als woorddelen naar hedendaags gebruik aaneengeschreven worden als ze in de basistekst gescheiden zijn.

De verklarende annotatie is zeer summier gehouden. Slechts in geval van ontbrekende of slecht leesbare gedeelten zijn noten gegeven. De auteurscorrecties die in de originele stukken voorkomen _ met name in de minuten van brieven _ zijn stilzwijgend overgenomen. Alleen in de zeldzame gevallen dat conjecturen belangwekkende informatie bieden over de bedoelingen van de auteur, zijn ze nader verantwoord. Omwille van de overzichtelijkheid van de teksten voor de hedendaagse lezer is de plaatsing van leestekens gemoderniseerd. De indeling in alinea's volgt om dezelfde reden evenmin steeds de gevolgde handschriften. Tenslotte zijn titels en aanspreekvormen als 'lieve' en 'eerbiedwaardige' steeds met een kleine beginletter geschreven.

Jacobus van Suden, wibisschop van de bisschop van Utrecht in Friesland en commandeur van het Hospitaal van St. Jan in Utrecht, draagt de pastoors Folkerus van IJlst, Dodo van Langweer en andere geestelijken op, de broeders van het St.-Janshuis bij Sneek, die de door hem aangestelde commandeur hebben verjaagd en broeder Eno tot commandeur hebben verkozen, te vermanen van hun dwalingen terug te keren en hen te dagvaarden om op 25 augustus voor hem te verschijnen

Jacobus, Dei gracia Sudensis episcopus ac commendator sacre domus hospitalis beati Johannis Jherosolimitani in Traiecto, et in Frisia in spiritualibus per Oestfrisiam reverendi in Christo patris ac domini, domini Frederici, eadem gracia Traiectensis episcopi vices gerens, discretis viris dominis Folkerio de Ileke, Dodoni de Lancwerie ecclesiarum rectoribus ceterisque universis et singulis presbyteris, capellanis, ecclesiarum rectoribus et clericis, ad quos presens nostrum mandatum pervenerit, salutem in Christo sempiternam.

Fama veridica referente ad nos pervenit, quod fratres domus nostre in Monte sancti Johannis prope Snake, vicio ambitionis excecati, iam sue professionis immemores qua contemptis honoribus, abiectis divitiis, spretisque deliciis, alterius potestati arbitrium perso...^a subjugarunt retro respicere ad aratrum manumisse non verentur, cum contra statuta canonica ordinisque sui disciplinam fratrem ... , [quem]^b eis et domui nostre de Snake predictae preesse constituimus preceptorem seu commendatorem, prout nobis licitum exist... [huius]modi^c officio, temeritate propria eiecerunt, alium de facto instituendo, mandata nostra et ordinis nostri miserabiliter contemptuendo, in animarum suarum periculum nostrumque et ordinis nostri non modicam lesionem; unde nos, qui eorum superior et prelatus sumus et quem vice Dei supra capud suum posuerunt et imperio nostro se subiecerunt iuxta canonicas sanxiones, nequeuntes huiusmodi inobedienciam urgente consciencia amplius tollerare, ne solum per nostra offensa sed eorum negligencia sanguis ipsorum de nostris manibus requiratur. Hinc est, quod vobis omnibus et singulis in virtute sancte obediencie et sub penis suspensionis ab officio et excommunicationis, quos in vos et quemlibet vestrum trium dierum monicione premissa ferimus in hiis scriptis, nisi feceritis quod mandamus, quatenus iam visis litteris accedentes ad monasterium de Snake moneatis ibidem fratres Boenonem, priorem dicti monasterii, Thibodem, Ghalonem, Zifridum, Focolfum, Wibrandum, presbyteros, Reynerum, Bocconem, Benthethum, Ypponem, Andolfum, conversos, ceterosque fratres domus predictae, ut infra quindecim dies post vestram monicionem eis factam, Deo, ecclesie, ordini et nobis de huiusmodi inobediencia et violencia commissa condignam prestant emendam ad sanctam matrem ecclesiam et ad cor redeant, et peniteant de commissis nobis et nostris mandatis humiliter parituri.

Moneatis insuper fratrem Enonem, in commendatorem dicte domus nostre de Snake per alios fratres de facto electum nobis ignorantibus et invitatis, ut statim recepto huiusmodi nostro mandato ab amministrazione domus predictae cesset, de cetero penitus et desistat, nobisque de commissis infra predictos quindecim dies, quos ei pro monitione canonica assignamus, satisfaciat, nostrisque preceptis obtemperet et mandatis, alioquin ipsum Enonem et omnes alios fratres superius nominatos, quos ex tunc prout ex nunc in hiis scriptis, a divinis suspendimus et excommunicamus et locum conventus de Snake et singulares eiusdem personas, quos presentibus, ecclesiastico supponimus interdicto suspensos, excommunicatos et interdictos, palam et publice nuntietis, nisi causam coram nobis pretendere poterint efficacem, per quam se excusent legitime de premissis; ad quam pretendam citetis peremptorie coram nobis ad crastinum beati Bartholomei dictos Enonem, Focolfum et Zifridum, presbyteros, Reynerum, Benthethum, Bocconem et Ypponem, conversos, ut in propriis personis compereant, ceterosque per procuratorem legitimum suam innocentiam ostensuri, nostraque recepturi salubria monita et mandata, intimantes fratribus antedictis, quod, nisi dicta die coram nobis comparuerunt, nos contra ipsos ad penas canonicas et invocationem auxilii brachii secularis, prout de jure poterimus, procedemus, nam ubi gubernaculum discipline contempnitur, restat ut religio naufragetur.

In hiis vero exequendis unus vestrum alium non expectat, reddite litteras sigillatas in signum executionis facte.

Datum anno Domini M° CCC° vicesimo feria tertia post Petri ad vincula.

RAF, Kloosterarchieven: stukken van onzekere herkomst, inv.nr. 1. Origineel op perkament. Met een beschadigd afhangend wijbisschopszegel van Jacob van Suden in bruine was.

In dorso: Van den biscop van Suyden

- a) Vanwege een vlek is hier een woord niet te lezen.
- b) Twee woorden zijn hier onleesbaar. Het eerste woord betreft vermoedelijk de naam van de door de broeders van Sneek afgezette commandeur; het tweede zal het relativum quem zijn.
- c) Onleesbaar door een vlek. Na exist volgt nog een ander woord.

2.

1404 ?^a, augustus 3

De broeders van Nes verzoeken hun landcommandeur te Utrecht, Ghert Splinter, de door hen in plaats van heer Rickerde tot commandeur verkozen broeder Wiba, te confirmeren

Enen ghesteliken manne ent enen eersimmen manne Ghert Splinter, cummulduir totten Dudeschen hus tot tUtrecht, her Johan, kerchere totter Olderbornde, her Boldewin, kerchere tot Irnsim, her Siuert, biichtevalidir tot Nesse, ent alle de meyne presters, kelners, hofmesters ent alle de meyne broders der horen totten huse tot Nesse, horsymheit ent underdanichheit allen kerstenen luden temet wel rethelike to levne ent sunderlike ghesteliken luden,

Ent wethit leve her cummulduir thet uns is alre quallicke bihulpin mit her Rickerde, in rechte ent in anders manichvoldin saken, ent wi presters, kelners, hofmesters, broeders horsym ent umbicleit, sint almeynlike overeindragen ent hebben broder Wiben coren tot enen cummulduir. Ent wi presters hebbeth bi unser conscientie seghit, ent kelners, hofmesters ent wi bicleidede broders hebbeht segeht bi unsen cruce, ent wi broders der noch ghene horsymheit dan ne hebben, ha hebben ghesvoren, thet wi ghenen ne weten, .d. nutter is tottis husis nutticheit tot enen cummulduir dan brodir Wiba. Ent wi alle meynlike vorghenamit bidden .u. umme godis wille ent umme nutticheit dis husis, dat ghi en willen confirmeren bi enen breve, want him lust quallicke to ridene deen langhen wech also wel umme .d. grote vreisheit dar uppe deen weghe is.

God sie mit .u.

Screven up Sancte Stephans dach invencio, biseghelat mitis husis sechele ent mit her Johans seghele ent mit her Boldewinis seghele ent mit her Siuerdis seghele.

ARDOU, inv.nr. 2258. Origineel op papier. De vier oorspronkelijk opgedrukte zegels, van het convent van Nes (ovaal), heer Johan, heer Boldewin en heer Siuerd, zijn afgevallen.

Adres: An enen ghesteliken man, her Gherit Splinter, lantcummulduir totten Dudischen hus tot tUtrecht. Nesse.
Druk: Mol, 'Fryske frijheid', 49-50.

- a) Het jaar wordt in de brief niet genoemd. Vermoedelijk is het 1404 omdat op 6 oktober van dat jaar de commandeur van Nes, Sicko (= Rickerde ?), op presentatie van prior Wibrandus (= Wiba ?) en het kapittel van Nes door de bisschop van Utrecht als pastoor van Oldeboorn werd aanvaard. Het pastoraat van Oldeboorn werd beschouwd als het meest gepaste beneficium voor een uitgediende commandeur: ARDOU, inv.nr. 2286; Muller, Regesten, nr. 1739.

3.

1432, oktober 1

Fredericus, pastoor in Weidum en deken in Jorwerd, doet uitspraak in een zaak tussen het klooster Hospitaal, dat Eelke Mauringhe, zuster in de orde van St. Jan, vertegenwoordigt, en Elocus Eenkama, haar voogd, betreffende twaalf pondematen land in Jorwerd, en wijst na een verklaring van Eelke dat zij afziet van al haar goederen ten gunste van het convent, daaraan de eigendom van dit land toe

Fredericus, ecclesie curatus in Weydom necnon decanus in Jorwart, notum facimus universis et singulis, ad quos presentes litterae pervenerint, quod quedam causa ventilabatur coram nobis publice in iudicio in ecclesia de Jorwart inter monasterium Hospitalis ordinis sancti Johannis Jherosolimitani prope Snekis, nomine Eelke Mauringhe, sororis dicti ordinis, parte ex una, super duodecim talentata terre, situata in dicta parrochia de Jorwart in Aerzem, et inter Elocum Eenkama, tamquam tutorem dicte Eelke, parte ex adversa, asserens dictus Elocus, quod dicta Eelke detinebatur in dicto monasterio citra velle suum, et sic de prediis prefatis nichil debere pertinere ad dictum monasterium.

Tandem dicta Eelka coram nobis publice in iudicio deducta et diligenter inquisita, an potius vellet permanere sponte in dicto monasterio aut in seculo, que caute respondit, quod daret Deo et sancto Johanni omnia bona sua et corpus et animam, et renunciavit seculo dicto tutore praesente et praemissa consentiente.

Nos vero, consideratis omnibus considerandis de consilio jurisperitorum et nostrorum assessorum, domini Geltati, curati in Jorwart nunc temporis, et domini Jacobi, curati in Droenripis, et aliorum fidedignorum, dedimus in mandatis sub pena excommunicationis sententiae et viginti mercarum, ne quis dictum monasterium impediret in dictis prediis seu bonis, seu impedire presumpserit quovismodo. Quare dicta predia dicto monasterio adiudicavimus et ex presentibus adiudicamus, dantes liberam et meram facultatem possidendi, vendendi, alienandi, impignorandi, ubi et quando dicto monasterio visum fiunt oportunitum.

In testimonium veritatis sigillum nostrum unacum sigillis dictorum assessorum hiis presentibus diximus imprimendum.

Anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo secundo, ipso die Remigii et Bavonis.

RAF, Archief klooster Hospitaal, inv.nr. 36. Origineel op papier. De drie oorspronkelijk opgedrukte zegels van de pastoors van Weidum, Jorwerd en Dronrijp zijn afgevallen.

4.

1451, april 5

Commandeur Randerus en het gemene kapittel van Nes verzoeken de hoogmeester van de Duitse orde hun wegens hun armoede de jaarlijkse contributie aan Utrecht kwijt te schelden of te verminderen

Onsen eerwardighen eddelen ghistliken vader in Gode ende heren, heren hoffmeyster van Pruysen, onsen lieven oversten, hoersaemheit myt onderdanicheit ende diensthachticheit nae allen vermoghen.

Eerwardighe ghistlike heer ende heer overste, wij gheven u claeghelijck te kennen ende uwer eerbaeren capittel van onsen armen huussen weggen toe Ness, als dat die saken ende noodtruufften onsen huus wal toe groet sijn ende ons lijden, als die ander brieffe inholdende is. Ende die ghebreeken des huus waerliken wal meer sijn, God weet, hwant wij by water ende broet ende aermoden groet ons huus ende folck holden ende voeden moeten, als den naesten omlanden wal kundich is. Ende die heren visitatores, die over seven off achte yaren bij onss waren, oick wal befonten ende ghesien hebben dat onse ghebreeke ende aermoet mercklijck groet sijn, soe dat wijt nyet langher konen staen holden, ten waer saeck dat wij der pacht die wij yaerlix noch hebben moten gheven den lantkompthuur van Utrecht, mochten verlicht werden.

Nuu eerwardighe lieve overste, om dat onse ghebreck ende aermoet

aldus groet is, hwent die eerbaere heren visitatores voirs. onss toe segheden, doe sie des huusen ghebreck ende aermet een deel ghesien hadden, als dat wij solden hulpp aen uwe eerwardighe ghenade soken, ende die pacht voirs. solde ons sonder twivel wal verlicht werden. Hijr umme ist dat wij oetmoedlijken myt schreyende oghen bidden ende begherende siin dat uwe eerwardighe ghenade wil die oghen uwer barmharticheeden onss ende onsen armen huus mildliken toe keren ende den jaerlixken pacht voirs. aff setten ende verlichten, opp dattet onss gheen noet een sij ons huus van aermet in anderen handen over te gheven etc. Soe hebben wij heren Dubbolt, onsen prior des huusen voirghes., mechtich ghemaketh desse saken van des huusen wegghen ende alle andere saken te spreken ende te verwaren, die onsen huus toe Ness in dessen dinghen moghen nut ende oirbaer wesen, als hee wel claerer myt die mont segghen sal dan wij nuu scriven moghen. Daer umme wilt hem des gheloven.

Des toe een tuch beseghelt myt des amptis segil, in den jare van LI° opp Asschele woenssdach.

Randerus, komphuur, ende dat ghanse capittel des huus toe Ness Deutschen oirden in Freeslant, uwer eerwardighe ghenade oetmodiche kiinderen.

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin, XX.
HA StA Königsberg, Ordensbriefarchiv, inv.nr. 10604.
Origineel op papier. Het oorspronkelijk opgedrukte
ambtszegel van de commandeur is afgevallen.

5.

1451, april 28

De hoogmeester van de Duitse orde, Ludwig von Erlichshausen, deelt
commandeur Randerus en het convent van Nes mee, dat zijn visitatoren zich
op de hoogte zullen stellen van hun problemen en deze vervolgens op het
groot kapittel ter sprake zullen brengen

Eyn offen brieff Randero, dem pristerbruder des covents zu Ness in Frizland, gegeben etc.

Wir, bruder Ludwig von Erlichshausen, hochmeister Deutsches Ordens, empiten den erbaren unsern besundere liebenn in Gote adechtigen Randero, komphuer, und dem ganzen covente und cappittel des huuses zu Ness unsers ordens in Frisland, heyl und luwter liebe in Gote dem Herren.

Liebenn besunderen in Got andechtigen, als ir denn den ersamen hern Dubbolt, euern priorem des huuses zcu Ness unsers ordens, desen kegenwertigen beweiss zcu uns habet geschicket, dat hat uns euwere meynunge und gebrechenn, die ir an unseres ordens huuse zcu Nes und seyner personen des brandes und parteyen halben habet unde leydet, claren genug verzalt, in sulcher weize als ir uns das ouch in euern briff schreibet.

Also habenn wir unsern visitirer van uns ken Deutschenn landen geschicket, der denn die balien und huwsere unsers ordens in Deutschenn landen solle visitiren und ire gebrechenn besehen. So das wir uns vormuten, das sie ouch zcu euch ken Nes werden komen und uns euwere gebrechenn weder inbrengen uff unsers ordens grosse capittel, das wir denn in der nestkomenden Vaste alhie zcu Marienburg gedencken zcu halden, uff die zeit der oberste gebietiger zcu Deutschen landen ouch zu uns her in wert komen.

Darumb thut wol, habet die zeit, meteleydunge und gedolt, und endhaldet euch zo ir beste verdunct, denn wir mit demselben obersten gebietiger zcu Deutschen landen, zo her zu uns komen wert, davon reden und mit em solcher euerr gebrechenn halbenn handeln wollen, wie men euerr wederzunemunge und endhaldunge raten moge, und wollen euch denn daruff schreibenn der sachen gestaldt bey euerm boten den ir uff die zeit darumb zcu uns moget schicken.

Gebenn uff unsers ordens houphuwse Marienburg, am midwoch in den Osterheiligtagen im etc. h.t.^a jare.

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin, XX.
HA StA Königsberg, Ordensfoliant 17, f. 623. Afschrift op
papier.

a) De voorgaande brief in deze chronologisch geordende foliant geeft hier als jaaraanduiding: eynundfunffzigsten.

6.

1451, oktober-november ^a

Register van ordebroeders in de balijs Utrecht, opgesteld door de visitatoren van de hoogmeester, Joerich van Egloefsteyn en Joest Kropp

Zcu Tyle

Item her Giddefrit gNuwelant, komptuer
Item her Johann von Hafften, beyde ritterbruder
Item VI pristerbruder do selbest

Zcu Utricht

Item zwene ritterbruder mit dem komptuer
Item I gromanteller
Item VI pristerbruder do selbest

Zcu Leyden

Item her Armen Forst, komptuer
Item her Wilhelm von Wy
Item her Jacob Mertenz., alle drye pristerbruder

Zcu Falkenborgk

Item her Diterich vom Diche, pfarrer

Zcu Catwick

Item her Diterich Walenderff, komptuer
Item her Johann Wissams, beyde pristerbruder

Zcu Maselant

Item her Sweder von Haren, ritterbruder, komptuer
Item her Jacob Wyt
Item her Giddefrit von Tile, beyde pristerbruder

Middelborgk in Sehelant

Item her Johann, komptuer, pristerbruder

Schonhoven in Hollant

Item her Jacob, komptuer do selbest
Item her Johann Walters, beide pristerbruder
Item her Peter von der Aa, ritterbruder

Schalunen in Hollant

Item her Johann von Drongelen, komptuer
Item her Walter von Amershagen, beyde ritterbruder
Item her Gisebrecht Matheus, pristerbruder

Zcu Renen

Item her Jacop Michelen, komptuer
Item her Heynricus Verber
Item her Andreas Boterman
Item her Klaus, alle pristerbruder

Zcu Dideren

Item her Walter de Gruter, komptuer
Item her Gisebrecht Landeskrone, beyde ritterbruder
Item her Johann Vridach, pristerbruder

Zcu Doseborgk

Item her Johann von Miltwick, komptuer
Item her Heynricus von Keel
Item her Andreas, alle dry pristerbruder

Zcu Otmarsheym

Item her Frederich von Beueren, komptuer
Item her Adolf, beyde ritterbruder
Item her Johann, pristerbruder

Zcu Bunne

Item her Rudolff, komptuer
Item her Wilhelm, beyde ritterbruder
Item eyn pristerbruder

Zcu Ness

Item her Idze, hovemeister

Und zcu Schotten eyn komptuer, und heisset her Rant, cum aliis fratribus

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin, XX.
HA StA Königsberg, Ordensbriefarchiv, inv.nr. 11020, f. 27r-
28v.

a) Uit het itinerarium van beide visitatoren blijkt dat ze op 22 oktober in Tiel aankwamen. Het laatste huis van de balije dat ze aandeden was Ootmarsum. Daar arriveerden ze op 4 november: ibidem, Ordensbriefarchiv, inv.nr. 11021, f 11r-11v.

7.

1451, november

Randerus, commandeur, en het kapittel van Nes laten de visitatoren Joerich van Egloefsteyn, voogd te Leippe, en Joest Kropp, choormeester van de Mariënborg, weten dat ze hun besluit om niet naar Friesland te komen en Nes te inspecteren, betreuren

Eersame onderdanicheit nae behoerlijckheit des oirden in allen manieren.

Eerwardighe besonderinghe lieve heren, uwen brieve hebben wij oetmodeliken ontfanghen ende myt aller neerste wel voerstaen, inhoudende dat wij tot Sinte Andries dach naestkomende solden moten senden twee broders van onsen huusen weghe tot Marienthem, ende dat ghij opp desse tijt nyet moghen van noedsaken tot onss komen visiteren.

Soe laten wij uwer eerwardicheit weeten dat onss seer verwondert dat ghij doch opp desse tijt niet sijt tot onsen huuse ghekomen, hwent wij mercklijck grote noedsaken hadden wel myt uwer eerwardicheit van onsen huusen weghe toe tracteren, in hwelken wel noet gheweest had dat ghij self mochten alle saken over ghesien hebben.

Ende heer Dybbolt, die ander tijts ghetoghen was in Pruysen, is nuu kortlijken ghestorven. Soe dat wij nuu ter tijt nyemant een hebben in der oirden binnen onss Friesslant, die weet waer dat Merienthem gheleghen is off waer datmen dat vijnden sal. Soe konen wij oick teghen Sinte Andries dach nae uwen ghebieden ghiene brueders uut seynden. Ende oick mede toe sijn onss brueders mercklijken seer bestorven. Ende noch ist myt allen een sterflijke tijt by onss.

Doch hoeppen wij tot Midfasten als by Letare, off God wilt, tot den capittel in Pruysen by u toe weesen off daer twee brueders nae uwen

ghebieden toe senden. Daer umme bidden wij myt aller neerste, dat ghij doch alle saken van onsen huusen wegghen tot dier tijt toe willen verhalten ende verhalten laten.

Hijr inne doende truwelyken om noodtrufften onsen huusen nae betaemlijken behoerlijckheit der oirden etc.

God sij myt u.

Ghegeven mytter haest onder onss amptis segil, in den jaer van LI° in die Commemorationis animarum.

Randerus, compthuur toe Ness, hoemeyster ende dat ghemeyne capittel aldaer, uwe oetmodighe onderdanich kijnderen in der oirden.

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin, XX. HA StA Königsberg, Ordensbriefarchiv, inv.nr. 10957. Origineel op papier. Het commandeurszegel van Nes, waarmee de brief verzegeld was, is afgefallen.

In dorso: Aen die eersame ende eerwardighe heren, ende heren Joerich van Egloefsteyn, vogheth der Leypp, ende heren Joest Kropp, regijre des choris Marienborch, overste visitijre Duytsches ordens in Duytsschen ende Welschen landen, dicenda cum reverencia.

8.

1452

Gerlacus, abt van de benedictijnenkloosters Staveren en Hemelum, de raad van Sneek, Bocko Harynxsma, hoofdeling van Sneek, Laurencius Frederici, Feyko Iorryxsma en Naenko Ottonis, schepenen van die stad, verzoeken de hoogmeester van de Duitse orde en zijn kapittel, het door brand verwoeste huis van Nes zijn jaarlijkse contributie van 30 kronen aan de commandeur van Utrecht kwijt te schelden

Venerabilibus ac nobilibus dominis, archimagistro in Prucia necnon magistro domus Teutonicorum et ordinis eiusdem toti capitulo, amicis in Christo predilectis, G[erlacus]^a, abbas [de Stauria] et Hemelen ordinis sancti Benedicti, consultus universus opidi Snekensis, Bocko Harynxsma, Snekensis capitaneus, Laurencius Frederici, Feyko Iorryxsma, Naenko Ottonis, scabini ... partium Frisie, Traiectensis diocesis, salutem in domino sempiternam.

Vestra noscat reverencia nobis predilecta, quatenus in partibus nostris est quaedam pauper domus vestri ordinis, dicta dom[us] ... ritate a veridicis personis intelleximus innocenter incendio combusta, destructa et depauperata, annuatim iam tamen centum et quinquaginta scuta antique monete huius ... anno ad contribuendum sive solvendum commendatori ordinis vestri in Traiecto triginta coronas est obligata. Sed quia domus antedicta in redditibus predictis cum suis corre... hinc humilime vestram deprecamur honorificam dignitatem, ut domum antedictam a contributione sive solutione triginta coronarum predictarum quitare et absolvere velit... lacionem perpetuam futuris in temporibus suspicamur et timemus, quod nobis valde displiceret propter ferventem amorem quem in Christo ad ordinem vestram habemus. Nec eciam in ... vestro alia vera domus antedicta, cur pie petimus eam nobiscum conservari.

Insuper si litteris presentibus fidem adhibere du[bitatis]^b fideles et discretos exploratores de p... veritatem inquiratis aut maioribus nostre patrie, prelatis utputa abbatibus sive aliis nostre patrie reverendis in ...^b inquirendum sive determinandum et diffin[g]endum ... in Nesse sive aliam quamcumque causam, si qua emergat aut contingat sub litteris vestris commissoriis autentice committatis.

Insuper eciam vestris reverenciis presencium cupimus ... vel tres domini ordinis vestri de domo predicta in Nesse vestram honestam reverenciam pro presentis cause determinacione personaliter visitassent, sed propter viarum pericula et guer... et Hamburgenses discrimina, propter eciam parcialitates, quae regnant prochdolor in diocesi Monasteriensi, iter arripere non audebant. Unde humilime propter Deum magna precum ... has nostras litteras a vestris reverenciis dulciter suscipi et domum in Nesse vestri ordinis antedictam ab annua solutione pense prefate per vestras honestissimas pietates quitari ... nuncio cum presenti responsum vestrum

benivolum super predictis a vobis humiliter remitti deprecamur.

In hiis faciendis prout in vestra legalitate fideli peroptime confidimus nos, quod vobis si... restringentes.

Valeatis in Christo salvatore.

In veritatis omnium premissorum testimonium sigilla nostra presentibus sunt appensa, anno Domini M^o CCCC^o quinquagesimo secundo, ipso die ...

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin, XX. HA StA Königsberg, Schublade 108, nr. 4. Origineel op perkament. Met het zegel van abt Gerlacus in groene was, het secreetzegel van de stad Sneek in bruine was en de zegels van Bocko Harynxsma en Laurencius Frederici, respectievelijk in groene en bruine was. Van het vijfde zegel is een halve strook perkament bewaard gebleven; het zesde ontbreekt geheel.

a) Aan de rechterzijde is over de hele lengte een stuk perkament van ca. vijf cm geheel weggeteerd, waardoor hier in de transcriptie steeds drie tot vier woorden per regel wegvallen. Zie voor deze conjectuur aan het eind van de eerste regel: OFO I, nrs. 99 (1447) en 129 (1452).

b) Ook hier middenin, in twee regels, zijn enkele woorden weggevallen, vanwege een twee cm lang gat.

9.

1470, november 24

Landcommandeur Johan van Drongelen vraagt alle wereldlijke en geestelijke gezagsdragers in Friesland de door hem benoemde nieuwe commandeur Aernt Wynter van Arnhem behulpzaam te willen zijn bij het saneren van het materieel en spiritueel beheer van Nes

Wy Johan van Drongelen, lantcommenduer vanden balye van Utrecht vanden Duutscher oerden, ontbieden oetmoedelijc.

Allen eerweerdigen ende wisen ende voersichtigen abten ende prelaten ende dekenen ende pastoers ende priesteren ende allen edelen hoeftlingen ende hoefscappen ende allen anderen eersamen goeden mannen, wonachtich in Vrieslant, saluut ende onse oetmoedige vriendelike gruet, u allen ende een yegelijc bisonder.

Wil gelieven to weten, also als ons oerdens huus ende convent to Nesse ende ander huse daer ons oerdens broeders in wonen, lange tiden in vulen, snoden ende ongodliken ende on oerdeliken regiment gestaen hebben in Vrieslant, God betert, als uwer alre eerweerdicheit ende wijsheit wol kundich ende seer openbaer is, ende verteren ons oerdens goet so sundelijc ende so scandelijc ende dragen ons habijt den eerweerdigen oerden te scanden, ende en weten niet of en willen niet weten van ons oerdens regel of gewoeneheit of statuten hoe si sculdich sijn te leven, want hem daer niemant en leert noch en seit, ende leyden mercanderen die blijnde den anderen inden sloet ende leven openbaerlijc tot vresen verdoemenisse haerre sielen, God betert, want een religioes die openbaerlijc leeft jegen sijn regel ende geloefden die hi God ende sinen oerden geloeft heeft, dat is een snode creatuer voer God ende voer alle goede menssche gerekent. Ende also altoes seit alle mensche een dinc verdriet, so verdrietet God ten lesten.

Ende want dan onse genedige heer, die meister van Duutsche lande van onser oerde, ons so hoechelijc ende swaerlijc bevolen heeft alsulc snode regyment te straffen ende af te brengen mit sijnre hulpe, so en mogen wij des niet langer verantwoerden voer God noch voer onsen oversten of voer onsen weerdigen oerden, wij en moeten onse siel ende onse conciensie daer in quijten. Ende also men altoes seit, als alle mensschen een dinc verdriet, so verdrietet God ten lesten.

Ende dencken ons convent van Nesse allencken te besetten mit VI of VII oft VIII goeden eersame priesters van onser oerden om den dienst Gods eerbaerlijc te holden bi dage ende bi nacht, als men in ons oerdens conventen sculdich is te leven ende te doen, ende dat me bidden sal voer alle die gene die ons die goede en erve gegeven hebben. Ende en dencken of en mogen des niet langer gehengen dat mer twe broeders, die haer oerde noch

haer regel niet en kennen of oec niet na en leven, dat ons heel convent regieren sellen, want si II geen convent en mogen maken, ende in haerre machten niet en is yet te doen ofte ondoen. So hebben wij bi rade onser gemeynre commendueren in onsen laetsten capittel puerlijc om Gods willen ende om salicheit tot beteren regyment te comen, geoerdineert ende geset heren Aernt Wijnter van Aernem, ons oerdens broeder, te wesen commenduer in ons oerdens huus ende convent to Nesse, als sijn beveel ende confirmacie dat uut wijst, ende hebben hem bevolen alle die personen ende luden ende goet dat onsen convent van Nesse toe behoert, te regieren. Ende hopen dat hi dat so godlijc ende eerlijc regieren sal als hi vanh oerdens wegen sculdich is te doen. Ende dat wij anders van hem vernamen, daer docht wij hem om te straffen als wij sculdich sijn te doen

Voert so hebben wij bevolen ende geboden uut cracht ons bevels ons amps, alle ons oerdens broeders die onder ons huus van Nesse horen, hi si priester broeder of ley broeder, als dat si heren Aernt voers. ontfangen ende obidieren voer haren commenduer ende oversten van onser wegen. Ende waert sake datter enige van ons broeders waren, onder ons huus van Nesse horende, ende si heren Aernt niet obidieren of ontfangen en wolden, dies dencken wij te holden als ongehoersaem ende rebel broeders ons oerden, ende dencken daer op te procederen ende te vervolgen mit recht, als wij van Godes wege ende van rechts wegen sculdich sijn te doen.

Ende of hem yemant van ons oerdens hem vermaet op previlegen die ons voer vaders gegeven hadden, so heb wij ons daer wael op versonnen ende wel doorsien ende besproken mit doctoers ende meisters in der godheit ende inden rechten. So seggen si daeraff ende geen previlegien gegeven kennen ende weten, dat si sundichlyc ende scandelijc leven sullen, mer dat si een eerber convent hebben sullen, oerdelijc ende godlijc leven sullen, als si sculdich sijn te doen. Mer een of twe of III die qualijc ende ongodlijc leven, dat en is geen convent voer God noch voer die werelt, mer een convent dat godlijc ende oerdelijc leeft ende souden wij node ergent in vercorten. Ende daer om so en ken wij heer Danckaert voer genen pryor noch broeder Hoyt genen kelner te Nesse te wesen of dat si enige macht sullen hebben yet te doen of te ondoen dat den huse en convent van Nesse aen gaet. Mer ist sake dat si of enich van hem allen ons obidieren ende heren Aernt voers. van onser wegen obidieren ende ontfangen voer haren commenduer, ende mede goet regiment ende goet leven aen nemen willen ende leven na haer regel als si sculdich sijn te doen, die wil wij geern een gunstich ende vruntlijc overste wesen ende doen hem alsme goeden oerdens broeders sculdich is te doen.

Ende want ons uterste meyninge anders niet en is dan te hebben een goet godlijc ende oerdelijc regiment, so roep wij daer om aen God die Heer aelmechtich, ende die heylige maecht Maria, patronisse ende hoeft vrouwe van onsen weerdigen oerden, ende voert allen eerweerdigen abten ende prelaten, dekenen ende priesteren ende geesteliken ende wisen ende voersichtigen hoeftlingen ende heerscappen ende allen anderen goeden lude woenachtich in Vrieslant, dat si ons ende heer Aernt, den commenduer voers., hulp ende bistant doen willen om tot goeden regimente comen. Dat wij geern weder om verdienen willen na onsen vermogen, ende oec dat si verdienen mogen die grote aflaten ende gracie vanden stoel van Rome, die gegeven sijn alle den genen die onser oerde hulpe ende bistant doen tot haren rechtverdigen saken, ende oec dat si delachtich mogen werden alder waeldaet die inden ganser oerde gesciet.

In kennisse der waerheit dat dit voers. onse uterste meyninge ende begeren is, so hebbe wij, Johan van Drongelen, lantcommenduer, onsen segel aen desen brief doen hangen tot enen oerkonde.

Gegeven int jaer ons Heren M CCCC ende tseventich op Sinte Katherinen avont.

ARDOU, inv.nr. 2259, p. 1 t/m 4. Minuut op papier.

10.

1471, juni 25

Landcommandeur Johan van Drongelen waarschuwt heer Aernt Wynter, prior, heer Danckaert, pastoor, en broeder Hoyt, kellenaar, dat ze zich moeten houden aan de in mei gemaakte afspraken

Onse vruntlike groet te voren.

Eersame lieve heer pryor ende heer pastoer ende heer kelnaer, also wij laetste int yerst vanden mey maent selve in persoen bi u to Nesse comen waren om u selver te visiteren van ons oerdens wegen, ende onsen sin van ons oerdens wegen u allen geseit hebben, ende begeert hebben enen beteren godliken ende oerdeliken regiment te hebben in ons huus to Nesse, ende oec alle die personen die buten ons huus van Nesse wonen ende daer onder behoren, daer ghi ons vruntlijc op geantwoert hebt dat ghi geern alle te samen goede gehoersaem broeders wesen wilt, ende wilt u vruntlijc ende geern beteren in allen daer ghi u in ontgaen hebt of uwen weerdigen oerden misbruuct hebt, daer wij u of dancken vruntlijc, ist dat ghi dat also volbrenget.

Voert also heer Heynrijc van Akron bi ons tUtrecht comen solde, daer en heb wij niet of vernomen.

Ende voert vanden uitsprake tusschen den pryor ende u, ende van syn onkosten, daer en heb wij oec niet of vernomen, of geseit is of niet.

Voert so laet ons weten, bescreven, of heer Heynric van Akron oec comen sal of niet, want wij mosten anders mit mercanderen anderen raet inden besten soeken om enen commandeur. Ende als wij dan enen commandeur mit mercanderen geoerdineert hebben, so wil wij ten alre besten helpen voegen ende stellen, dat God geeert sij, ende ghi alle te bet hebben sult.

Voert so behoert my mijn onkost die ic verteert heb uut ende in van mijnre reyse, tot redelijcheit, die sidi myn van des huus wegen sculdich weder te geven.

Voert so begeer wij ons tinsen, die men ons jaerlijcs sculdich is, datmen ons die betael mit gunsten, datt wij daer niet vorder om doen en dorven.

Voert so begeer wij ende bevelen den kelnaer, broeder Hoyt, dat hi sijn rekenscap make tusschen dit ende Assumptio beate Marie, ende claelijc doe scriven alle gestant des huus van Nesse, wat dat huus sculdich is ende wat datmen hem weder sculdich is, watt erven of goet of renthen dat heeft, groet ende cleyn, ende wat hem in comt van guderen, kercken of husen, ende wat beesten, huusraet, clynoet, sulver werc datter is, claelijc datment also vijnden mach, want hijt sculdich is te doen. Ende wij ende een iegelijc ons oerdens moeten dat alle jaer onsen oversten doen, ende dat hi hem hier in bewise als hi danc hebben wil van sinen oversten. Ende bewijst hi hem wael daer in, hi sals sonder twivel wael genieten.

Voert so wilt ons bi brenger des briefs u antwoerde laten weten, bescreven, daer wij ons inden besten na mogen weten te richte.

God aelmachtich die wil u allen bewaren in salicheit.

Gescreven op Sinte Lebijnus dach, anno etc. LXXI.

ARDOU, inv.nr. 2247, p. 1 en 2. Minuut op papier.

Onderschrift, bedoeld als adres of opschrift: Die eersame heer Aernt Wynter, pryor, ende heer Danckaert, pastoer, ende broeder Hoyt, kelner, ende voert die gemeyn convents broederen tot Nesse wonende, vanden Duutscher oerden.

11.

1472, maart 23

Sicka Ynhemstra, Thyaerd Anderingha en Joerwerd Andringha verklaren namens de parochianen van Akkrum een regeling te hebben getroffen met heer Henric, prior, en het convent van Haske over de bediening van hun kerk, de pastoorskeuze en rechten op bepaalde kerkegoederen

In den namen onses Heren Jhesu Christi.

Wy Sicka Ynhemstra, Thyaerd Anderingha, Joerwerd Andringha, unde ghemeyne buren unde ghaedluden in Ackerem kerspel bekennen ende betughen mit desen apenen brieff, dat her Henric, prior des cloesters Reguliers orden, unde dat capitel des conventes to Hascha, vriwyllich onghedwongen over gheven int jaer ons Heren MCCCC unde tweentnegentich to comende over tween twyntich^a jaer die kerck to Ackerum, die personaetscap mit den huse unde de hofstede daer dat huus op staet mit tsestich pondesmaet, unde dat huus der jongherscap unde de hoffstede daer dat huus op staet, also ende op sulke vorwert dat die sesse pondesmaet, ghewandelt vor de Bardevenna, sal bruken die personaetscap tot sijn behoeff. Ende na twintich jaer, als die kerck dat convente to Hascha niet meer en bruket, so sullen die sesse

pondesmaet vors. sonder middel onbelet ende onbecommert weder comen ant convente to Hascha vors., beholdens hoer anspraeck in den rechte van den lande, die Eeze gheheiten, dat broder Hoytet ondersat is van her Boldewijn. Voert meer beholdens oers rechtes in allen oeren arven ende guden die dat convente bewysen moghen. Tot welke Eeze vors. weder ynne te wynnen den convente behulpelic sullen wesen Sicka ende gude mannen in Ackerum kerspel na alle onse vermoghen.

Voert meer, ist dat die personre van sonder middel nu ghekoren, stervet off scheidet van der kerke, voer ofte eer die twyntich jaren omme komen, so sullen de gude mannen weder kysen by rade des priors des cloesters een ander priester ut oeren orden offte convente die hem guet ende orberlick mach wesen. Unde die priester ut der orden koren ons niet volghen mochte off en wolde, so sullen wy buren van Ackerum kyesen so waer wy willen, recht off die twintich jaren omme weren ghecomen, ende die gude te volghen an beiden sijden, so vors. is. Nochtans die kiesinghe des personres tot ewighen daghen sal ghepresentiert werden den prior ende convente to Hascha, ende gheen vortghanck hebben sal, ten sij die prior ende convente vors. den ghekoren personre believeen unde vrentelic ontfanghen.

In allen desen vorwarden to samen vors., so ghevet die prior ende dat capittel des conventes tho Hascha over tot ewighen tyden, die kerck to Ackerem mit de personaetscap, tsestich pondesmaet, mit twee husen unde twe hofsteden unde IV^b pondesmaten die horen tot alder personaetscap. Vort die personre doen sal als syn vorvaders to doen pleghen. Unde so wat van lande daer gheboeket wert, an die personaetscap bliven sal, unde van ander guet unde ghelt gheboeket, die personre kysen of laten mach tot conventes off syne orber, waer he wil.

In een vestinge ofte tuych der waer alle deser reden unde vorwerden vors., sonder arghelist vast an beiden syden to holden, so hebben wy Thyaerd Andringha ende Joerwerd Anderingha van Sicka Ynhemstra wegghen, die doe gheen seghel en voerde, unde van wegghen die ghemeyne buren unde ghaedluden to Ackerem, beyde onse seghelen ghehanghen an desen brieffe.

Int jaer ons Heren dusent vierhondert ende tweentseventich, des manendaghes na Palmen.

RAF, Archief Haskerconvent, inv.nr. 43. Origineel op perkament. Met de afhangerende zegels van Thyaerd en Joerwerd Andringha, in groene was.

- a) Lees: twyntich.
- b) Lees: VI.

12.

1472, april 8

Landcommandeur Johan van Drongelen eist van de stellingen en gemeenten van Schoterland genoegdoening voor de overval op het huis te Schoten en de moord op priesterbroeder Wychaert

Goede vrunden, also wij inden somer ende herfst voerleden selve in persoen geweest hebben in Vrieslant om ons huus ende convent van Nesse tot goeden reformacie ende regiment te brengen, also en heb wij op die tijt tot onsen huse van Scoten niet gedaen, dan wij hebben onsen pryor ende hofmeister van Scoten gesacht dat hi ons in geschrift seynde of brenge die rekenscap ende alle gestant vanden huse. Ende also had wij gedacht ende ons beraden dat wij in desen jegenwoerdigen somer dat huus van Scoten oerdineren ende setten solden als godlijcste ende eerberlijcste behoerde. Ende also heb wij nu sint verstaen van veel eerbaerre ende goeder luden, hoe dat ghi stellingen ende u gemeynten van Scoterlant ende sommige van Stellincwerf gecomen sijt mit pieken ende lange messen ende ander wapen ende mit groter fortse ende geweld, ende hebt onsen hofmeister ende pryor, heer Gerijt, gevangen ende daer toe gedrongen, dat hi doen most dat ghi wolt, ende heb ons kisten ende ander sloet op doen sluten ende daer uut genomen wes u genoeghde, ende ons huus sulveren bekeren ende hoernen ende ander cleynoet ende beesten uut onsen stal genomen ende ons spise ende vitaelgij opgeten ende den hofmeister of pryor wech gejaecht. Ende hebt geseyt dat ghijs niet toe gelaten en hebt dat hem die lantcommenduer daer

geset heeft, ende dat ghi of u ouders dat huus gesticht hebben, ende meer ander grot gewelts dat ghi onsen huse van Scoten ende onsen oerde gedaen hebt, niet als cristen menschen mer als heydens volc. Ende hebt oec den hofmester overseit, dat hi die boeken uut der kerc ende dat sulverwerck van den huse vercoft heeft ende die landen ende erven vercoft heeft vanden huse. Dat men also niet vijnden en sal, want heer Gerijt, die hofmeister, is overbodich voer ons ende voer onsen oerden ende voer alle goede lude rekenscap ende bewijs te doen van den tijt dat hi yerst hof[meister] wart tot noch toe, wat hi daer baat van sculden ende anders ende wat hi geleent heeft ende wat hi daer nu liet. Ende vijntmen hem brekich, hi wil geern correxie ende beteringe genoegch doen voer sinen oversten ende sinen oerden. Ende ons ende meer anderen verdunct seer, had uwer enich op heer Gerijt voers., onsen hofmeister, yet te seggen gehadt, hadt dat ons doen te kennen geven, want wij doch daer twe werf van den jaer selve in persoen geweest hebben tot Scoten, wij haddent geern duiechdelijc verhoert ende hadden alle dinc gecorrigeert ende doen verbeteren.

Ende oec so is dat huus ende convent van Scoten ons ende onsen oerden. Ten is u niet, ghi en heb des oec niet gesticht, ghi en hebt daer oec geen seggen in. Wij weten wael hoe wij aen dat huus van Scoten yerst comen sijn.

Voert so laet wij u oec weten, dat alle gene die mede in ons huus ende convent ende hof op die tijt also gecomen sijn of noch sijn ende die dat mede sturen ende stercken, dat die alle na utwisinge onsen bullen ende privilegien staen inder onweerdicheit Gods aelmechtich ende inder maledixien des paus, ende datse nyemant macht en heeft te absolveren dan onse heylige vader die paus selver in persoen, ter tijt toe dan si volcomelijc ons ende onsen oerden dat gebetert hebben ende weder gekeert ende haer hande daer af getogen hebben. Daer om wij u noch vermanen ende te kennen geven, dat ghi u hande van onsen huse ende convent van Scoten trect, ende dat minste metten meesten daer weder in levert wes daer uut genomen is, ende heer Gerijt, onsen hofmeister ende pryor, die ons voervader ende wij daer geset hebben, vri ongeschadicht weder mit rusten in sijn besit laet comen ende bliven, ende ons ende onsen oerden ende heer Gerijt daer beteringe voer doet, tusschen dit ende Pynster dach naestcomende.

Ende mach ons des niet geboren, so weet dat wij u dan genoegch vermaent hebben. So sullen wij claegen God aelmechtich ende onsen heyligen vader den paus ende onsen genedigen heer den keyser ende onsen genedigen heer van Utrecht ende allen goeden kristen menschen over die grote cracht ende hoemoet ende oec dien groten moert, die gesciet is in u bedrijf aen heer Wychaert, ons oerdens priester, die men wael vijnden solde wie si waren, ende niet gerecht en is.

Voert so wilt ons van allen punten u antwoerde scriven bi brenger des briefs, daer wij ons na mogen weten te richten.

God verleen u allen goed beken tot salicheeden.

Gescreven in onsen convent opten achten dach in aprille onder onsen segel.

Johannes

Salve

ARDOU, inv.nr. 2653, f. 1/2r. Minuut op papier.
Onderschrift, bedoeld als adres of opschrift: An die
stellinge ende gemeyne kerspele van Schoetherlant

13.

1472, september 4

Landcommandeur Johan van Drongelen deelt aan de commandeur, prior, kellenaar en andere broeders van Nes mee, ontstemd te zijn over de roddel van heer Reyner, pastoor van Oldeboorn, als zou heer Hendrik met simonie in de orde gekomen zijn

Onse vruntlike groet te voren.

Eersame lieve geminde heren ende broeders, also als wij vernomen hebben dat her Reynaer, ons pastoor tot Born, die op onse kerc daer sittet ende secht openbaer achter onsen rugge dat heer Heynrijc, ons commenduer

van Nesse, mit symonien in onser oerden gecomen is, ende also most wij dan ummer oec symonieten wesen, daer ons God voer behoeden wil, dat wijt ye gedacht hadden, als ghi doch al wael weet ende oec inder waerheit also vijnden sult. Mer die selve heer Reynaer is puer symonyete, ende en mach mit recht in onsen oerden nicht wesen, noch en solde mit recht onser oerden kercken niet besitten. Daer om lieve geminde broeders also beveel wij u allen ende een iegelijc bysonder bi die duecht der heyligen gehoersaem, dat ghi die waerheit neerstelijc verneemt van den oneerbaren woerden die hi van ons ende van heer Heynric, onsen commenduer voers., gesproken heeft, ende ons oerdens goet dat hi ende sijn vriende onsen huse van Nesse afhendich gemaect heeft. Dat hi dat weder op rechte ende dat ghi hem corrigeert na uut wisinge onser regel, op[dat] een ander exempel daer aen neem.

Ende oec beveel wij u dat daer geen priesteren op onse kercken ende laet sitten, ten si datse onse commenduer van Nesse daer toe deputeert alst behoert.

Ende bidden hier om alle eersamen hoevelingen, ende sunderlinge Janka Douema ende sijn sonen, ende Sicke, sinen neve, ende Focka Eeskis, onse lieve geminde vrunden, dat si den commenduer van Nesse bistant doen willen, wes hi te doen heeft in duechdeliken.

Des wij weder om geern verdienen willen na onsen vermogen, dat ken God, die u allen bewaren wil in salicheiden.

Gescreven onder onsen segel opten veerden dach in september anno LXXII.

ARDOU, inv.nr. 2260. Minuut op papier.

Adres: Die commenduer, pryor, kelner ende gemeyne heren ende broeders ons huus van Nesse

14.

1480, november 23

Landcommandeur Johan van Drongelen zet aan de stellingen, rechters en raad van Zevenwouden zijn visie uiteen op de transacties die hij en de opeenvolgende prioren van Schoten sinds 1471 gesloten hebben met betrekking tot het ordesgoed in Kuinre en Spanga

Aen die eersamen ende wise stellinge, richters ende raet der Sevenwolden in Vrieslant, onse lieve geminde vrunden gesamenlic ende elc bysonder

Wy Johan van Drongelen, lantcommenduer van Utrecht vander Duitscher oerden van Onser Lieven Vrouwen van Jherusalem, wij laten u eersaemheden vruntlic weten, also wij verstaen hebben, dat u eersaemheden gescreven hebben aenden casteleyn vanden Kuenre ende aenden scult ende scepen vanden Kuenre, hoe dat heer Aern Wijnter, pryor des convents van Scoten, u clagelijc geclaecht heeft over een uut der Kuenre, geheyt Beernt Egberts soen, om die campe landes in die Ny Spangen, aen welc campen lants voers. Beernt voers. hem vermeet die eygendom te hebben, ende dat hi die landen mit gewelt besit, mit meer woerden.

Hier op belieft u eersaemheden te weten, dat heer Aern Wijnter qualijc ende ongerechtelijc u eersaemheden aen gebracht heeft, want Beernt voers. int jaer M CCCC ende een ende tseventich op Sinte Servaes dach so heeft Beernt voers. van ons ende van heer Geryt Frederycs soen, pryor ende hofmaster van Scoten, in enen erfpacht ontfangen twee saten lants ende twe camken lants, die een saet lants gelegen in Wyberga, daer aen die suut side naest gelant is Ruusscher Johans soen, ende aen die noert side Johan Nellikens soen, streckende metten oest eynde in die Kuenre ende mit dat west eynde an die Bolde repen, ende noch een saet lants, geheiten Slikenborch, daer aen die suutside naest gelant is die Heylige geest van Campen^a ende aen die noertsijde Griete van Metkens erfnamen, ende noch een campken lants, geheiten die Moniken camp, gelegen inden kerspell van die Spangen, aen die suutsijde ende aen die noort sijde naest gelegen Andries Claessens erfgenamen, ende noch een campken lants, gelegen in die Spange, daer aen die westside naest gelant lecht Hannemakers camp, ende aen die oestsijde Andries Claessen. Dit heeft hij altesamen in enen ewigen arfpacht om XVIIII goede gouden overlantsche rijns gulden, als XV der gulden voirs. tot ons huus behoeff van Utrecht, in ofcortinge onsser pensie diemen ons jaerlix sculdich is vanden huse van Scoten, ende die ander twe rijns gulden sal dat huus van Scoten boren, ende dairtoe alsulke botter ende kesen ende

ander renten als daer op die tijt uut ginck. Ende dat heft ons heer Gherit, die prior van Scoten, aldus angebracht mit den scalce vanden Kunre ende meer anderen, ende seiden oic dattet jaerlix niet beter en was, ende hierop hebben wij dat mede besegelt ende belieft.

Daer nae is Beernt voirs. gegaen ende heeft dat vercocht halff dese pachtunge Reyn ende Euert, wonende inder Kuenre, daer Goyken Wibrantss off hadde tsestich rijnsgulden mit groten onrecht. Als wij dit vernomen hebben, dat Beernt dit halff over gegeven heeft buten onssen consent vor den weerlicken rechte, ende wantmen onsse erfpachten niet splitten off deilen en mach, soe hebben wij Beernt die helfte ontwaert tot ons huis behoeff van Schoten, ende en staen oick Reyn noch Euert des niet toe dat sijt anders bruken dan tot des huis behoeff van Scoten. Ende hier nae hebben Beernt, Reyn ende Euert dese pachtunge gedeilt, als dat Beernt die een helfte sal hebben ende Reyn ende Euert die ander helfte, ende Beernts helfte hebben wij op nywe geconsenteert ende belieft. Aldus en sit hij met ghenen geweldede dair in.

Ende heer Gherit Frederixs om sijn vuyl snode regiments wille soe hebben wij hem van priorscap ende hofmeisterscap geset, ende hebben op goet betruwen ende inder besten heer Aent Wijnter daer geset, om dat wij hoepden dat hij dat huis in goeden regiment brengen ende houden soude. Mer als wij over al vernemen, soe regiert hijt tot des huis verderfnisse, dat ons hertelicke leet is, ende vercoopt ende verset bij hem selven ons huis goeden ende erven van Scoten buten onssen consent, dat in sijnre machten niet en is. Ende heeft ons noch nye rekenscap noch bewijs gedaen als hij alle jaer sculdich is the doen, ende is ons ende onsen brieven ongehoirsam ende rebel. Dat wij hebben moeten lijden van hem ende meer ander ons oirdens in Vrieslant wonende, overmits dattet soe qualic in onssen landen staet dat wij niet en moghen reisen, mer wij en denckens int eynde nyet the liden, wij en sellense tot beteren eerlicken regiment brengen, al souden wij daerom versueken onssen heiligen vader den paeus ende onssen genedichsten heere den keyser. Ende dencken aen the roepen onssen genedigen heere van Utrecht ende den drie steden van Overysell, ende dencken oic aen the roepen eerbaere prelaten, hoofscappen ende hooflingen des in Vrieslant, ende sonderlinge u eerbare stellingen ende raet uwer Sevenwolden in Vrieslant, dat gij ons helpen wilt, dat sij hem tot goeden gotlicken regiment stellen ende houden als sij sculdich sijn the doen, want wij en gheren anders niet dan dat die husen in goeden regimenten mochten comen. Ende wij waernen enen yghelicken wat die van Nesse off die van Scoten vercofft off verset hebben van ons oirdens goeden, ende noch vercopen ende versetten, dat wij ende onsse capittell nyet belieft noch besegelt en hebben, dat en staen wij hem niet toe. Ende sellen daer int eynde mit recht nae staen.

Ende eersamen lieve vrunden, wij souden u wel veel meer besceits scriven hoe die sommige mit ons oirdens goeden omgegaen hebben, mer het waer te lanck the scriven. Op anderen tijden sellen wijt u wel te kennen doen gheven. Ende eersame lieve ghemynde vrunden, wij begeren seer vruntlic aen uwe eerbarheiden dat gij ons wilt hulp ende bijstant doen, dat die van Nesse, van Scoten ende alle ander ons oirdens, ons doen dat sij sculdich sijn te doen, en hem regieren als goede oirdens brueders sculdich sijn the doen, ende ons huis goeden van Nesse, van Scoten ende anders waer, nyet vervreemt, beswaert off belast en werden, want die goeden van uwen olderen ende van goeden eerbaeren devoten personen gegeven sijn, ende sommige van oirden gecoft sijn, soe hadden wij geerne dat sij in eren ende in duechden, ende oerdelicken ter eren Goids verteert ende gebruct worden. Ende hier in wilt uwe eersamheiden u bewisen, als wij hopen ende betruwen, want wij dencken, alst sinen tijt enichsins gheeft, daer vorder op the vervolgen.

In kennisse der waarheit van allen voirs., soe hebben wij ons digniteit segel hierop doen setten, int jaer ons Heren M IIII° ende LXXX, sdonredages na Elisabeth.

ARDOU, inv.nr. 2681. Minuut op papier.
In dorso: SCOTEN

a) Hier stopt de hand van Johan van Drongelen en wordt de tekst door een andere hand voortgezet.

Thiepka Onama met zijn zoons Wlka en Kempo, Douwa Tiepka soen, Ydserd Ianka zoen Douama en Yde Sickes wedue, heerschappen, berichten de landcommandeur de klachten die hun door de broeders van Nes over het bestuur van commandeur Hendrik van Akkrum zijn aangebracht

Wy heerscapen, daer uuns namen byneden by uuns seghelen staen, bytughen mit dit teghenwoerdighe brieff, hoe dat die heren van Ness hebben ons mit claghender stemmen anghebrocht, als dattet convent tho Ness in seer kranck regiment ghestelt is, daer men kortelic beter regiment bihoeft oft het moet haestelic vergaen. Ende des heren voirs. hebben ons bighebracht een register, inhoudende van die commelduer regiment, van grote scade van landen ende ander grote gueden als hier na biscreven staet.

Int eerst so heft heer Johannes, onse broder, ghenomen op syn doet bed dat die commelduur, heer Henric, heth bitaeld fan conventis goeden, schulden daer hi opleyd had al eer hy inder oerde quam, daer hem kundich was een man, C post.

Item XXX rinsch gulden.

Item VIII tonne biers.

Item Hasker convent XL post. van die dekenye.

Item IIII stych post. Swbbe tho Boern.

Item LXXX rinsch gulden Gerlthie oppa Laerd.

Item so heft hi voerkoft Wypke ende Swbbe XXX manne mad.

Item Gherke Baeuis ses stych older schilden fan hout ende land.

Item VI garde lands, elk garde is V pondematen.

Item Wissa LX older schylden fan groet Hoeythie gued.

Item Douwa Gilds XXX older schilden.

Item Wester Scheltinge gued al heel uus die grond verkoft.

Item in Smelreland fan Ona wyfs gued VII stych older schilden daer Haya ghecoft heft.

Item Bauke Syghers gued als huus, scure mit al die landen, to neete brocht.

Item Gossa tho Ackerum een hele sate lands ende IX pondematen.

Item Yde Sickes III huus steeden ende die Ees foerwilereth.

Item Doyenge gued tho Yernsum, als ons ghesecht, is foerwilereth teghens Douwa Yankezoen.

Item C post. ende XIII st. fan heer Lolle landen ontfangen.

Item CCC post. daer wy nu armer sinen van qwick dan het was doe hi dat ontfeng.

Item so hebbe wy niet een karse rogge noch een snede butter.

Item so holt hi gheen godes dienst na der oerden als hi gheloef heft.

Item hi is sculdich koepman Baerndt al boven CC post. fan laken ende ander dingen.

Item hi is in drie steden tho Sneek schuldich een summe daer seer groet is.

Item so heft hi IIII paer folks ontfangen tot proveneers.

Item noch een wyf.

Item noch een wyf daer hi heft ghescheyden van hoer echte man.

Item so heft hi nu een man ontfangen ende wil hem bicleden, daer leprosus is, ende heft daer II peerden op ontfangen.

Item so hebben wy meth die ghemene heren groet versmaecht ende kommer ende selden een rustelic dach of maeltyt mith die commelduer, ende nee ther tyt heft hi ghegheven ons mith die ghemene heren onse notroft. Ende heft faken die heren gheboden fan die tafel sitten, ende heft daer hoeren bi hem gheset ende heft daer wyn mede ghedroncken ende hamburgher bier ende koyt, ende die heren mosten convents bier drincken.

Ende bihoeft alle jaren wel CCC post. foer hem ende foer syn vrienden.

Ende heft daer tho een fan onse heren in die krampen gheslagen boven syn schult.

Ende hi cleet syn soen overlodelic ende syn vrienden, ende die heren gaen mith snode clederen.

Ende hi heft syn neef onse beyde kupen geschinct mit leer.

Item so solde hi openbaer meneed sworn hebben, mer heth word hem voerdragen om ghelt, ende heft daer twee to brocht daer meneed sworn, ende die handadige die word daer om hanghen.

Item hi is schuldich Symon kost, al ons ghesecht is, al boven CC post.

Item lange Harmen een grote summe.

Item XXXIII rinsch tho Boothsem uut dat bloc land daer hi van

convents gued bitaeld heft.

Item uut ons eyghen bloc een summe gheld daer wy niet weten, daer hi voerteerde tho Luwert mit Claes syn neef tho fryen.

Item so heft hi al boven L post. voerteerde mit syn soen om fryen ende mit syn vrienden.

Item so synnen wy mith die heren faken ghestoten ende slagen bloedich ende blaes fan syn soen ende fan syn knechten. Ende heft gheen meer dan eens capittel holden.

Item bedden mith syn tobihoren, potten, ketelen, tinwerck, meskenwec boven ghetal, daer wech wert ende gheft.

Item III silver remen, grote bislagen hoernen ende ander fele cleynodyen boven ghetal.

Item so is heth al boven C post. daer hi ontfinc van heer Gauke ende bihalven heer Remers gueden van ghelt, beesten ende tilbergued.

Item wy mogen nau een arme mensch herberge of een maelyt eten gheve.

Item hi is sculdich Freric Willem zoen boven C post.

Item Relif tymmerman boven L.

Item daer heft in menich jaer gheen lampe barnd in die kerk. Ende die maegheden ende knechten ontholt hi hoer arbeytsloen.

Item Ian Folkert, syn swager, sit sonder huer opt land, daer XV post. ghelt tho huur.

Item hi heft een huus uut ons convent verkoft.

Item hi heft veel land bileend.

Item Remers land voir C post.

Item dith is collegereth fan die ghemene heren, int eerst heer Euert, heer Pauwel, heer Marten, heer Freric ende heer Lolle.

Item II kelken.

Ende om dat wy heerschippen ende heren van Ness bigheren een beter regiment tho Ness tho comen, so bidden wy vrientliken den eerbaeren heren, heer Jan van Drongheligen, land commelduer des Duutschen huus to Utert, dat hi mit syn wysheit wil om Godis willen ende om profyt der oerdens dith regiment tho Ness verbeteren.

Ende scriven u eerbaerheyt een seker fast gheleyt thoe mit dese tegenwoerdige briefff, ende wi willen u behulpelic wesen om dith to volbrengen, daer wy God mogen merkelic in dienen, die welken u ende uwer oerden ende ons wil in salicheit altyt sparen.

Gescreven ende uutgheven int jaer van LXXX onder ons seghelen, op Sinte Lucie dach.

ARDOU, inv.nr. 2250. Origineel op papier. De vier oorspronkelijk opgedrukte zegels zijn grotendeels afgevalen. Daaronder staat respectievelijk geschreven:

- S. Thiepka Onama ende om beda myn twie sonen als Wlka ende Kempo
- S. Douwa Tiepkazoen
- S. Ydserd Ianka zoen Douwama
- S. heer Jacob, cureet to Ackrum, om bede Yde Sickes wedue

In dorso: NES

16.

1480, december 16

Douwa en Sicka Zyaerda schrijven de landcommandeur over de ongehoorzaamheid van sommige broeders van Nes aan hun overste, en verzoeken hem de behandeling van de problemen uit te stellen of de zaak ter arbitrage aan de abten van Lidlum en Oldeklooster voor te leggen

Den eerweerdigen heeren landkommelduer des Duutschen husis tWtrecht, onsen geminden heeren, vrundelike met reverencien gescreven.

Eerweerdige heere ende zeer geminde, wy hebben verstaen dat zommige rybellen van juen huze to Nes syn gelopen sonder oerloff haeren eerweerdigen prelaet, ende hebben zommige vrenen mit hem genomen vanden genen die des cloesters eer ende profyt niet en mynnen mer haet ende nijt

daer ynne sueken, beyde des cloesters ende commelduuers, des men inder waerheyt alzo zal bevinden, soe wy van sommige gueden mannen inder waerheit wel verstaen hebben de die waerheit ons niet geerne beswigen zolden, want guede mannen syn beyde van eren ende van trouwen, ende de waerhit bet to loenen staet dat sulken rybellen dae wy op desse tijd niet meer van willen scriuen.

Ende voert van gebreck, vanden landen to vercoepen ende van den provenaers, hebben wy juer liefden wel eer gescreven ende voert vermits onsen secretarius doen verclaren, waeromme wy juer vromer wysheden mit gansen andachten seer vrundelike bidden desse saeke to suspendeeren to Sinte Peter naestkomende of die saeke laeten kennen verstaen van den eerweerdighen prelaeten van Lidlim ende Oldekloester, op dat de rechtfeerdicheit ende ere Godis ende profyt daer inne gevonden mach worden. Ende wie dat misdaen heeft, dat hy ontfange correctien ende penen der oerden, also juer wysheyden daer ynne gelieven zal.

Hier ynne zeer geminde ons to lieve doende dat beste. Des wy geerne liefliken mit juer eersaemheden willen verschulden, ende ons wederomme niet to spaeren, indeen wy juer edelheyden toe willen wesen mogen.

God de Heere wil ju spaeren vrolich, zalich ende gezond.

Gescreven tot Zyaerda, onder onsen zegelen, des saterdages voer Sinte Thomas anno LXXX.

ARDOU, inv.nr. 2250. Origineel op papier. De twee oorspronkelijk opgedrukte zegels zijn afgevallen. Daaronder staat geschreven:

Douwa Sicka Zyaerda etc.

17.

1481, januari 2

De stellingen en mene meente van Schoterland zetten landcommandeur Johan van Drongelen hun standpunt uiteen inzake de twist tussen Berent Egberts uit Kunre en de prior van Schoten over de eigendom van twee kampen land in Spanga

Den erbaeren heren heren Johan van Drongelen, lantcommenduer der balyen van Utrech van der Duescher oerden, unsen besunderen guden vrent.

Gonst, mynne ende vrentschap nu ende tot allen tijden.

Eerbaere here, juwer erbaerheyt ghelevet thoe weten hoe dat die kasteleyn van Kunre eenen breeff in onsen lant ghesent hefft, inhoeldende dat juwer erbaerheyt solde Bernt Egbertsoen, borgaer ther Kunre, lande ende goeden weder in eerfpachten ghegeven hebben, dye onse cloester tho Schoten thoe behoeren. Dat ons myt onsen ghemeyne lande zeer verduncket, went onse prior ende Bernt voergenoemd langhe myt malkanderen gherechtet hebben. Ende dye prior alle tijd dat recht ghewoennen hefft, daer wy dye breve ende zegelen aff ghesyen ende ghelesen hebben dattet onse schaemel kloester weder thoe ghewezen ys. Ende die prior daer groete kost ende teringhe oem ghedaen hefft ende noch alle daghe umb doen moet, dat onse hele lant kundich ys. Ende wy oeck breve ghesien hebben van den prior voers. dat gy die prior machtich ghemaket hebben thyegens Bernt thoe rechten. Ende iuwer erbaerheyt bet wetet dan wy iu scriuen kunnen, hoe die van Kunre in voertyden ende noch hudens daghes myt des kloesters guden oemme ghaen ende ghegaen hebben ende noch geerne alle daghe doen solden, waer dat sake dat die prior ende wy mytten ghemeynen lande thoe staen wolden. Dat wy nyet en dencken thoe doen, al solde onse hele lant vyant weerden theghen dye van Kunre, went yst sake dat Bernt voers. nyet afflaten en wyl, ende juwer erbaerheyt hem al soe nyet onderwysen en kan dat hye aff leet, zoe dencke wy ghemeynen stellinghen myt onse ghemeyner meente des landes van Schoterlandt dye goeden weder an thoe tasten dye sye onse kloester affhandich ghemaket hebben, went onse ghemeyne meente daer een eet up ghedaen hebben dat sye dat cloester behulpelick sullen wesen. Ende dat lant ende dye guden van onsen voervaders uut ghekomen synt ende sy ghegeven sint thoe der eeren Goeddes ende thoe des cloesters oerbaer ende nyet thoe Bernt offte thoe ander lude profijt ende hoeren wyve ende kynderen mede thoe

voeden. Ende yst dat sake dat zye daer thoe gaen zullen, soe dencket eelck dat syne weder an thoe tasten, went wy wal weten van wyen dat sye uitgecomen synt.

Hyr umb soe bydden wy juwer eerbaerheyt vrentlicken dat ghy soe wel wyllen doen ende onderwysen Bernt voers. dat hye unse kloester hoer goet late behoelden ende gheen meer moyenissen doe den kloester, offte wy moten doen als voers. ys, went juwe eerbaerheyt ons lovede tho Bunne dat ghy juu best daer thoe doen woelden dat onse schamel kloster weder by hoer lant comen solde. Aldus hope wy dattet alsoe nyet en ys als dye kaesteleyne ghescreven hefft. Ende yst zake dat wy myt onsen lande vernemen dattet alsoe ys als die kaesteleyne ghescreven hefft, zoe dencke wy dat thoe verhalen an iuu renten dye ghy hebben in Vreeslant waer wy kunnen ende moghen, wenten sal iuwe oerden in unsen convent blyven ende staende holden, zoe en doghen zye aermer nyet dan zye in voertyden ghemaket ys.

Ende oeck zoe hebbe wy verstaen dat juwer eerbaerheyt solde an ghebrocht wesen dat onse prior solde des kloesters goed thoe brenghen ende voermynren. Dat in der waerheyt alsoe nyet en ys ende men oeck inder waerheyt alsoe nyet sal vynden, wanten die prior voers. voerbeettert onse kloester seer, beyde aen tymmeringhe, aen kerke, aen husen ende aen allen anderen guden. Dat hy wyttelicken ende wel bewysen mach ende voer oghen syen mach, ende wy dat alle daghe beet sien dan dye ghene dye iuwer eerbaerheyt dat anbracht hebben. Ende yst zake dat ghy des nyet gheloven wylt, soe begheren wy vrentlicken dat ghy selver komen wylt ende doersien dat regiment. Ende yst sake dattet iuwer eerbaerheyt nyet bescheen mach, soe bygheren wy dat ghy daer enen heren oft twe senden wylt ende laten dat regiment doersyen. Ende waer ghy den prior inne beschuldighen moghen, daer wyllen wy juwer eerbaerheyt in behulpelick wezen hem toe corrigeren. Ende waer dat hye hem in voerantwoerden mach, soe begheren wy vrentlicken dat ghy hem dat verdraghén wylt ende alsulke lyegers nyet thoe hoeren, wenten wat sye doen, dat doen sye al to maele oem des klosters goeden, als men in dat eenden wal vinden sal, wenten hadde wy dessen prior twyntich jaer eer ghehat, dat hadden unsen kloester wel hondert rynsch gulden des yaers ghebaet aen dat die van Kunre een wech hebben.

Hyer in donde als ghy die oerde leeff hebben ende gheerne profijt ende oerber der husen segghen, ende wy daer altijd mede behulpelick to wyllen wesen, dat kenne God die iuu eerbaerheyt wyl sparen, salich ende ghesunt.

Ende iuu bescreven antwoert by brengher des breves, up dat wy stellinghen myt unsen ghemeenre meente moghen weten waer na dat wy ons moghen rychten, went wy anders nyet een begheren dan dat iu oerdes privilegien moghen voerder verbeteren ende nyet veraergeren.

Ghescreven to Oeldeschoten, daghes na yaersdach, anno LXXXI°.

In een teyken der waerheyt zo hebbe wy stellinghe ende ghemeyne meente onsen lands segel upt spacium des breves ghedrucket.

Dy onse vyfftyen stellinghe ende ghemeene meente des landes van Schoterlant eendrachtelicke vergadert, juwe besunderlinghe goede vrenden.

ARDOU, inv.nr. 2681. Origineel op papier. Het oorspronkelijk opgedrukte zegel van Schoterland is afgevallen.

Druk: Mol, 'Plundering Schoten', 83-85.

18.

1481, februari 14

Douwa Tyepka zoen, hoofdeling te Oldeboorn, en de gemene kerspelliëden aldaer, verzoeken de landcommandeur om de seculiere priester Ludolphus, pastoor van Goëngarijp, als pastoor van hun dorp aan te stellen

Den edelen, vromen, sachtmoedighen heren, heer Johan, lantcomenduer van Utricht van der Dutscher oerden van onse Leven Vrouwen to Ierusalem.

Wy Douwa Tyepka zoen, hovetlingh to Boern, myt de ghemene kerspelliëden aldaer, laten juu eerbarheit vrentliken weten, als ghij ons ghescreven hebt, dat wy wolden enen priester presenteren van juwer oerden,

om dat ons pastoer ghestorven is, nae rechten ende previlegien der oerden. Hijr in doen wy ju mynnetliken bidden dat ghij niet wilt horende wezen alle reden die ju by ghebracht zyn van een deel van die heren van Nes, die ju moghen gheseyt hebben dat de oerde mocht daer hinder van krighen ende die privilegien die van der oerden wegghen op die kerke van Boern solden vermynnert werden, om dat wi enen werliken priester ghecoren hebben, gheheten heren Ludolphum, pastoer in Goyngrijp, ende die kerke mochte hijr naemels in de werlike hant bliwen myt meer reden.

Mer lieve gheminde heer, myt de waerheit to spreken, zo mach desse heer Ludolff der oerden zeer profitelick wezen ende sonderlinghe die kerke tymmeringhe ende kerspel to Boern, wan dat pastoers hues tho Boern groet hulp byhoefft in reparacien ende vorbetringhe, husis ende hoves, ende de kerke ende kerspellen oeck wel byhoven enen guden erzamighen man daer onse kerke unde kerspellen moegen mede biwaert wezen. Ende om dat wy niet wel binnes landes vinden van der oerden wegghen daer wy mede moghen bywaert wezen ende de timmeringhe voerbeteren mach als dese voirs. heer Ludolf wel doen zal, zo begheren wy om Godes willen ende profijt der oerden, dat gij wilt in sijn abijt hem consenteren by ons to wonen zo lanck alst hem byleefft, biholdelick alle privilegien ende rechten die gij off die oerden moghen hebben op die kerke van Boern als ze hijr namels mach vaceren off ledich werden, want wy binnen corten tiden werlike pastoers hat hebben, als enen gheheten heer Syouka ende noch ander werlike presters die ons pastoer ghewest hebben bij der oerden consent.

Oeck zo wyl desse heer Ludolf voirs. dit puerlike om Godes willen doen, ende zal daer meer scade in hebben dan bate, als al man dat wal weet de hen kent, ende denckt by juwen oerlove oem Godes willen die tymmeringhe to vorbeteren mijt dat kerspel in ere to holden ende bisonderinghe zyn nersticheyt daer to doen, dat men dat hues tho Nes bij juwen eerweerdighe rade mach in beter regiment stellen, daer he voel mede in helpen mach.

Hijr in wilt ons consenteren. Dat wij teghe juu ende der oerden willen alle tijt verdienen. Om dese zaken voirs. ende om ander zaken die wij zolden wel myt ju verclaren, mochten wij mondelick myt ju spreken, want vorwaer, de geen die nu hijr inder oerden zynt, God weet, die dienen ons niet, dat beter God almachtich, die juu mitter oerden wil langh sont ende zalich sparen.

Ghescreven onder myn Douwa voirs. zeghel vor my ende om die ghemeente bede willen. Ende om dat my, Tiepka Onama tho Capla, grietman in Uthenringhdeel, dit kondich is ende nut unde oerbaer is als voirs. is, zo heb ick myn zieghel mede ghedruckt upt spacium dussis breves.

Int jaer ons Heren MCCCC ende LXXXI up Sinte Valentijns dach.

ARDOU, inv.nr. 2287. Origineel op papier. De oorspronkelijk opgedrukte zegels van Douwa Tyepka zoen en Tiepka Onama zijn afgevallen.

19.

1481, augustus 31

Landcommandeur Johan van Drongelen maakt bekend dat hij en zijn kapittel op voordracht van het merendeel der Nesser broeders en op advies van de hoofdelingen en rechters van het land, heer Ghysbert van Groenenberch hebben benoemd tot commandeur van Nes in plaats van de door hem afgezette Hendrik van Akkrum

Wij Johan van Drongelen, lantcommenduer vanden balyen van Utrecht vanden Duitscher oerden, doen kont ende kenlijc allen goeden cristen menschen, geestelijc ende weerlijc, also her Heynrijc van Akron, ons oerdens broeder, commenduer tot Nesse was na ons oerdens regel ende statuten, na ons oerdens recht absolveert is, verlaten ende af geset is van onser commenduerscap van Nesse. Ende die meerre deel van ons oerdens broederen van onsen convent van Nesse hoer stemmen gegeven hebben heren Ghysbert van Gronenberch, ons oerdens broeder, om een commenduer tot Nesse to wesen. Ende oec veel eersamen goeden hoeftscappen ende die rechters vanden lande ons vruntliken ende om Gods wil gebeden hebben voer heer Ghysbert voers. commenduer tot Nesse to wesen. Also hebben wij bi rade ende stemme ende consent onser gemeynre commendueren van ons convents van

Utrecht geset ende geconfirmereert, ende setten ende confirmeren, den eersamen geesteliken heren Ghysbert van Groenenberch tot enen commenduer onsen huus van Nesse, dat te regieren, die personen ende dat goet, groet ende cleyn, alle dat den voers. godshuse toe behoort, ende te regieren als een goet commenduer ons oerdens sculdich is te doen, ende sunderlinge die reformacie die gemaect is, volcomelijc te holden als die uut wijst. Ende begeren vruntlijc aenden eersamen deken van Bornego ende allen anderen eersamen dekenen ende geestelike personen ende aen allen eersamen hoeftscappen, hoeftlinge ende rechteren ende alle anderen goeden luden, dat si den selven heer Ghysbert, commenduer voers., behulpich, bistance ende vorderlijc willen wesen in allen saken daer hi uwer eersaemheden in behoeven mach tot goeden regiment te comen.

Ende wij bevelen ende gebieden allen onsen oerdens broederen ende elc bisonder die onder onsen huse ende convent van Nesse behoren, dat si heer Ghijsbert, haren commenduer voers., gehoersaemheit doen ende gehoersaemheit holden als si sculdich syn te doen.

In kennissen der waerheit so hebben wij lantcommenduer voers. onsen segel ende onsen balyen ende convents segel aen desen brief doen hangen.

Int jaer ons Heren dusent vier hondert ende een ende tachtich, opten lesten dach van augusti.

ARDOU, inv.nr. 2261. Minuut op papier.

20.

1481, september 1

Landcommandeur Johan van Drongelen maakt bekend dat hij heer Hendrik van Akkrum om zijn wanbeheer als commandeur van Nes heeft afgezet, en waarschuwt een ieder dat men hem niets meer moet lenen of borgen

Wij Johan van Drongelen, lantcommenduer vanden balyen van Utrecht vanden Duitscher oerden, doen een yegelijc kont ende kenlijc, also als wij lange ende menich werf heer Heynrijc van Akron, commenduer tot Nesse was, gescreven hebben, geeyst, gemaent ende geboden hebben bi der duecht der heyliger gehoersaemheit, dat hi dic ende menich werf ende sunderlinge nu laeste verseten heeft, ende die goede reformacie die hi ende dat convent van Nesse ons gelooft ende besegelt hebben, ende die eersamen hoeftscappen Johanken Dauwema van Langeweer ende Focke Yskens saliger gedachten mede over hen besegelt hebben, ende hi des een noch geen noch sijns oerdens regel gehouden heeft, ende ons oerdens huus tot Nesse in groten scaden, scanden ende snoden regiment geregiert heeft ende wij geen beteringe aen hem en vijnden, so hebben wij na ons oerdens recht, statuten ende gewoeneheit bi rade ende stemmen onser gemeynder commendueren ende convent ende capittel van onser balyen van Utrecht den selven heer [Heynrijc]^a van Akron voers. absolveert, ver[laten ende afg]eset a) vanden commenduerscap van Nesse, absolveren, verlaten ende onsetzen hem uut macht ons oerdens, ende weder roepen allen sijn macht ende beveel datten huse van Nesse aen gaen mach, ende wes hi boven die reformacie voers. gedaen heeft, dat in sijnre machten niet en was ende buten onsen oerlof ende consent ende buten rade sijnre broederen van Nesse gesciet is, dat en is van ons oerdens wegen van geenre macht of weerden. Ende waernen ende laten weten allen goeden luden, geestelijc ende weerlijc, dat si hem voer genen commenduer ende holden, noch ende lenen noch borgen noch ende betalen dat de godshuse van Nesse aen gaen mach, want wij of ons oerden hem geen dincs datten huse van Nesse aen gaet, toe en staen

In kennissen der waerheit so hebben wij lantcommenduer voers. onsen segel op spacium des briefs doen setten.

Int jaer ons heren dusent vierhondert ende een ende tachtich, opten yersten dach in september.

ARDOU, inv.nr. 2261. Minuut op papier.

a) Aan weerskanten van het papier is hier een stukje van ca. drie cm afgebrokkeld.

21.

1481, september 1

Landcommandeur Johan van Drongelen kent de oud commandeur van Nes, Hendrik van Akkrum, een pensioen toe en enkele andere voorzieningen, op voorwaarde dat hij zich verder als een gehoorzaam ordebroeder gedraagt

Wij Johan van Drongelen, lantcommenduer vander balyen van Utrecht vanden Duitscher oerden, doen kont ende kenlijk allen goeden luden, also als heer Heynrijc van Akron commenduer tot Nesse geweest heeft ende mit recht ons oerdens of geset is vanden commenduerscap voers. om veel gebreken wil, ende men hem van ons oerdens wegen niet en is sculdich yet te geven meer dan ander convents broederen, anders dan noethorft ende oerdens cost, als die reformacie uitwijst, mer om siecheit sijns lijfs ende van gratien, mer niet van rechts wegen, also verre als hi hem oerdelijc ende duechdelijc ende gehoersaemlijc regiert ende den commenduer, heer Ghiisbert, alle dinc overlevert ende sijn kamer ruunt ende doen als wij hem gescreven hebben, so heb wij hem van gracies ende van goedertierenheit toegescict voer cleden, drincgelt ende meisteren gelt ende anders dat hi behoeven mach, dertich postulaets gulden, viertien stuvers voer den gulden, des jaers te betalen, die een helft op Sinte Peters dach ad cathedram, ende die ander helft op Sinte Johans dach decollacie, of binnen viertien dagen na elcken termijn, duerende sijn leven lanc, mit voerwaerden dat hi die gelden niemant geven noch laten en sal, dan sijns selves lijf of aenden oerden daer hijs behoeft.

Ende oec mit vorwaerden, wort hi pastoer tot Born, so en sal hi mer vijftien der voers. postulaets guldens des jaers hebben in manieren voers. Die commenduer sal hem een kamer wisen, ende hi sal mitten commenduer dagelijcs gaen eten. Ende een jonge mach hi holden, ist hem van node. Die sal hi selve lonen. Ende of die jonge yet quaets bedreve, so salmen oerlof geven ende nemen een ander. Ende of heer Heynrijc voers. buten den convent in ons oerdens huse woent, so sal hi die dertich postulaets gulden boren jarlijcs als voers. is, ten waer dat hi pastoer tot Born worde als voers. is, mit al alsulcken vorwaerden.

Waert sake dat heer Heynrijc aldinc niet over en leverde ende rekenscap dede als voers. is, of dat hi hem tot enigen tiden on oerbaerlijc regierde of hem tegen den commenduer van Nesse hem settede of den huse van Nesse van hem of van sijnre wegen enigen scade gesciede, so sal hi dese voers. dertich postulaets gulden voert aen verboert hebben ende wachten die correxie daer vanden oerden, dat God verhueden wil.

In kennissen der waerheit so hebben wij lantcommenduer voers. onsen segel aen desen brief doen hangen.

Int jaer ons Heren dusent vierhondert ende een ende tachtich, opten yersten dach in september.

ARDOU, inv.nr. 2261. Minuut op papier.

22.

1482, september 22

Bernhardus de Schedelich, landcommandeur van Westfalen, commandeur van Steinfurt en meester van Oostfriesland van de orde van St. Jan, beveelt de commandeur en broeders van Oosterwierum geen leken als gewone ordebroeders of zusters aan te nemen en de lekebroeders geen stem in het kapittel te geven

Bernhardus de Schedelich, balivus per Westphaliam, commendator domus Stenvordensis ac magister per Oestfrisiam ordinis sancti Johannis Baptiste, honorabili ac dilectis nobis in Christo commendatori et fratribus domus Osterwerum ordinis eiusdem salutem in Domino sempiternam.

Sane dudum in capitulo nostro provinciali, in domo Jemigum celebrato, ex certis et necessariis causis animum nostrum ad hoc moventibus et de unanimi et concordia assensu omnium et singulorum commendatorum terre

Frisie statuimus et ordinavimus, quod extunc et in antea nullus commendatorum terre Frisie aliquos vel aliquas reciperet in fratres vel sorores laicos vel laicas, eis ordinem et crucem conferendo. Sed si quos vel quas reciperet, eos vel eas reciperet sub habitu distincto ad obedienciam et castitatem non ad professionem ordinis nostri, eciam penam apponentes si secus actum foret; quod quidem statutum vobis firmiter observare mandamus.

Intelleximus preterea quandam consuetudinem ymmo pocius corruptelam et omni juri contrariam omnique reformationi dissonam, quod fratres laici, quibus manet necessitas obsequendi non auctoritas imperandi, admittantur ad capitulum, habentes vocem in capitulo ut ceteri fratres sacerdotes et clerici; quam quidem consuetudinem penitus et omnino reprobamus, cassamus et anuilamus, quam sic cassatam et annullatam eisdem fratribus laicis nostro nomine intimetis, nec eosdem de cetero ad capitulum vestrum sub debito obediencie et viginti florenorum Renensium pena admittatis, sic saltem quod habeant vocem in capitulo. Per hoc tamen prohibere non intendimus, cum nobis visum fuerit expedire, eos vel altrum eorum vocare ad capitulum ad dandum consilium vel aliquod negocium expediendum. Nec estiment fratres laici, mentis nostre esse eis velle in aliquo prejudicare, sed quia cordi nostro inest reformationem domus Oesterwerum toto mentis affectu velle promovere, idcirco de consilio reverendorum patrum dominorum abbatum in Adewert, Rotthem, Monten et Wittewerum, quia ita consuluerint de laicis a capitulo amovendis, hanc consuetudinem dampnavimus.

In cuius rei testimonium sigillum nostrum fecimus appendi.

Datum in Groningen anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo secundo, dominica die post Mathei apostoli et ewangeliste.

RAGr, Kloosterarchieven, inv.nr. 216. Origineel op perkament. Met geschonden uithangend zegel van Bernhardus de Schedelich in groene was.

In dorso: Dat men nene leeken noch broders noch susters dat cruce sollen geven ende nene leekebroder to dem capitel laten

Druk: Joosting, 'Onuitgegeven bullen Hospitaalbroeders', 312_313.

23.

1485, september

De broeders van Nes klagen bij landcommandeur Johan van Drongelen over het wanbestuur van hun overste, met het klemmende verzoek om in te grijpen; ze stellen hem verder voor een priester van de 'reguliere oerde' in Nes in te kleden

Den eerwerdighen heren, heren Johan van Dronghelen, lantcommelduer der balyen van Utrecht, onse ghemynde oversten.

Onse oenderdaenicheit myt gansen wyten daer wy koennen ende moeghen voir en vruntlicken groet.

Eerwerdighe here ende oeverste, juwer eerwerdicheit ghelievethoe verstaen dat ons seer verduncket myt die ghemeyne heren van Nesse ende die onder den huse van Nesse behoeren, dat men daer ghen verwoelch op en doet, dattet convente ende hus van Nesse tot ghenen beteren regimente en compt alst int verleden jaere begrepen wart in capittel, als ons her Aernt, prior thoe Schoten, ende her Thoemas over brochten, wente die huse verwallen ende daer gheen regiment en is alst nae der oerden behoert, went alle Vrieslant daer af wet thoe segghen, beide gestelick ende waerlick. Ende thoe hans gaet theghen den coelde wynter, ende daer niet voer die hant en is ende gheen provicie ghedaen en is daer dat hus by beholden mach bliven. Waer omme wy juwer eerwerdicheit oenderdaennlicken laten bidden dat juwer eerwerdicheit noch mytten ghemeynen capittel willent schicken ende ordineren dattet hus van Nesse voers. thoe beteren regimente coeme, wenttet argher niet en doech, nae Goed noch nae der werlt. Ende een ghemeyne sprake is: vanneer dattet die weerelt verdriet, ten lesten verdrietet God. Aldus soe hebben wy anxt, ist sake daer gheen beter in compt, soe gaen wy dat hus van Nesse quijt als wy verstaen van die ghemeyne hoevelinghe ende van alle

mannen in Vrieslant, beide ghestelick ende waerlick. Hijr nae wettet juwer eerwerdicheit hem thoe richten, went wy des langher niet keren moeghen.

Ende oeck eerwerdighe here, soe laten wy juwer eerwerdicheit verstaen dat daer by onse ghemeyne heren van Nesse voers. ghewest is en prester van der regulieren oerden, ende hij filius naturalis is, ende heeft om Goedes willen der oerden beghert, ende wy anders niet gehoert en hebben dant en goet man is van leven, ende wel verstant heeft van des landes manieren, ende den huse nutte ende oerbaer wesen voir en convents here, waer dat sake dat juwer eerwerdicheit daer op dispencieren woelde ende oerloeffden hem in der oerden tho ontfaen ende thoe cleden nae manieren der orden, wenttet ons mytten ghemeyne heren wel nutte ende oerbaer doechte nae juwer belieften.

Hyrin doende als juwer eerwerdicheit liefhebbende is der oerden ende nutticheit den huse, dat wy oeck gherne mede willen helpen doen nae onsen vermoeghen, dat kenne God, die juwer eerwerdicheit wil sparen salich ende ghesont.

Ghescreven des saterdaghes na Egidii anno LXXXV, onder onse ghemeynen heren segellen, die hoere naeme hyr onder staen bescreven. Ende bescreven antwoert by brengher des briefves, daer wy ons nae moeghe weten thoe richten.

ARDOU, inv.nr. 2250. Minuut op papier. Met drie opgedrukte zegels in groene was die zwaar beschadigd zijn. Daaronder staat geschreven:

Heer Henricus, pastoer van Boern, ende heer Wybrant, pastoer van Yrnssum, daer heer Henrick voir segelt.
 Heer Aernt, prior thoe Schoten, ende heer Wlfardus thoe Stenenkerck, daer heer Arnt voir segelt.
 Heer Thomas, persona tho Rotthem, ende die ghemeyne heren van Nesse
 Dy onse ghemeyne heren van Nesse, juwer eerwerdicheit ondersaten.

24.

1490, oktober 4

Landcommandeur Johan van Drongelen deelt de gemene rechters van Schoterland en Stellingwerf mee, dat hij Aernt Wynter om zijn wanbestuur en wangedrag niet meer als commandeur van Schoten erkent, en verzoekt hun beslaq te leggen op de boedel van het huis van Schoten

Die eerssamen wijse ende voersichten geemeyne richteren van Scoterlant ende van Stellingwerff, onsse lieve geminde vrunden.

Wij Johan van Drongelen, lantcommenduer vander balyen van Utrecht vander Duytscher oirden, doen cont ende kenlijck allen luden, ende wij geven seer vruntlijcken te kennen den eerssamen richteren van Scoterlant ende van Stellingwerff ende allen goeden luden ende elck bijsonder, alsoe her Aernt Wijnter, onss prior tot Scoten voirtijts geweest heeft, ende heeft ons oirdens huys van Scoten scandelijcken verderft, ende sit in ons oirdens huys met een hoer bij hem inden huys met drie besteeten kijnderen, ende verteert ons oirdens goet tegen God ende tegen der oirden in rebellicheit, God betert, alsoe hebben wij her Aernt Wijnter voer geeychet ende gemaent, ende hebben hem alsoe hoech doen bevelen als men sculdich is te doene, ende hij en heeft dair niet op gepast, ende hij en heeft ons noch rekenscap noch bewijss gedaen van onssen huys van Scoten, ende wy en kennen hem niet voir eenen prior van onssen huys van Scoten, ende met ons oirdens privilegien ende regule inden banne gevallen is, ende wij laeten eenyegelijcken weten, geestelijc ende weerlijck, als dat wij her Aernt Wijnter noch laeten weten dat wij hem eysschen, maenen ende gebieden bijder doecht der heiliger gehoersaemheit, dat hij tusschen dit ende Sinte Lucas dach bij ons tUtrecht come ende brenge mede in geschrifte alle gelegentheit van onssen huys van Scoten, als van huysraet, cleynoten, silverwerck vander kercken ende vanden huys, coern, peerden, beesten, lant ende van alle dat onssen huys van Scoten aengaet, dat cleynsten met den groetsten, want wij dencken dat clairlijck te weten, al solden wij daer dat geheel lant van Scoten over roepen, ende wij en willen hem des egeen verdrach doen. Ende

wij bevelen oick allen ons oirdens broederen in Vrieslant, als dat sij egeenen dienst Gods voer hem celebreren ende met hem egeene conversacie te hebben noch met hem en eten off en drincken, want hij inden banne is. Begeren oick seer vruntelycken allen eerssamen luden egeenen dienst Gods voir den selven her Aernt te doene.

Ende wij begeeren seer vruntelijcken uwe eersamen richteren van Scoterlant ende roepen aen tgemeene lant van Scoterlant, dat sij ons willen gelieven te doen hulpe ende bijstant, want her Aernt Wijnter voirs. ons oirdens huys in goeden inden gront verdorven heeft, dwelck ons niet langer en staet te lijden. Ende wij begeeren noch seer vruntelycken aen uwe eersame richteren, dat ghij daer IIIII of VI toe ordineren wilt van onssen wegen aller ons huys goeden van Scoten te doersien ende alle gelegenheit daer van te bescriven, op dat wij weten mogen hoe ons oirdens huys nu gestelt is. Ende wy begeeren noch zeer vruntelijcken aen den deken ende gemeyne richteren van Scoterlant, dat ghij ons huys goeden van Scoten terstont wilt doen toeslaen, arresteeren ende besetten metten geestelijcken ende weerlijcken rechte, opdat her Aernt voirs. ons huys goeden voirs. niet en vertrecke off ewech en sleepe.

Hier inne wilt doen als goeden eersamen kersten luyden toebehoert. Dwelcke wij u ende elcke bijsonder ganselijcken met goeder herten toe betrouwen, want wij anders nyet en meenen noch en dencken dan dat den dienst Gods ende ons oirdens godshuys van Scoten in eeren ende in welvairt mocht comen.

Gegeven onder onsse segele anno Domini dusent vierhondert ende tnegentich op Sinte Franciscus dach.

ARDOU, inv.nr. 2655. Minuut op papier.

25.

1491, juli 15

Commandeur Meynardus van Nes, prior Arnoldus van Schoten en de conventualen van Nes staan aan twee zusters uit Oudeschoot en alwie zich verder bij hen zal voegen, de stenen kerk te Luinjeberd af, en verschaffen hun een aantal andere faciliteiten, zodat ze aldaar onder hun toezicht en habijt een convent kunnen beginnen

Wy Meynardus, nu ter tijt commelduer toe Nesse, Arnoldus, prior toe Sinte Niclaes convent to Scoten, Thomas, persona tho Rothna, Vlfardus, persona to Lyonghebird, Paulus ende Helyas, presteren des huses to Nesse vors., ende broeder Lolla ende dat ghemene capittel des huses vors. to Nesse, hlyet ende bikennet mey disse epena brieve, hoe dat wy habbet on nymen onder onse habijt ende privilegien als tho dat huys to Nesse biheert ende wesen haet, ende onder uus byschermingha da susteren deer nu ter tijt waenien sint to Alda schoot, als Margrete ende Renttie, ende ora susteren, also fula als hyaren ende uus toe gaera bilyaeuweth ende hyae feda moeghet. Ende wy vors. staet hyaren to dae stena tzercka to Lyonghebird, da susteren vors. deer to waenyen ende toe tymmerien, bider sudera sida deer da conventes husen in fortyden stynzen habbet, also als hyaet by reda moeghet to hyaere netticheit. Ende deer tho scollet hya habba oen meden dat neste toech bynna da deel in Scoltyngha land, mey twyntich kuna gong, ende dat bouland bi da aestera sida laen twiska da houtena tzercka, dae haeghe wey, utseid da drifte van Scheltingha huus. Ende hyara turf tho delven in dat selve land, als hya selm bihoef sint to barnen. Ende hya dyken ende dammen to hoeden ney graetheit hyara landis. Ende dae stena tzercka selm to bruken ende toe halden. Ende selm een prester to halden ney twa jeer ney datum disses brieves van onser oirda. Ende een provener to halden uut da convent to Nesse to ewighe deighum, toe maya nestcommen, van da landen ende gueden vors., ende oers neen renten to yaen. Ende da susteren fors. dat weven toe dwaen deerma to dat huus toe Nesse bihoef is. Ende onder onse habijt ende visitacie toe staen. Ende disse punten vors. van beda siden, van uus ende van da susteren, stedich ende ewich to halden ende sonder weer ropen van onser weghena ofte onse neycommen.

In een weerheit disses brieves, so hab ic, Meynardus, commenduer vors., dit brief bisigla mey des convents syghel to Nesse by consent onses ghemenen capittels. Ende om een mara festicheed disses brieves, so habbet

wy, Arnoldus ende Thomas, personen vors., uus syghelen hyer mey oen hanghet, van uus selves weghe[n]de ende om her Vlfardus, persona vors., beda willa, als hy nu selm neen sighel feren is. Ende want wy, Jacobus, persona to Catrijp ende Bant, ende Wlfardus, persona to Tyallabyrd, hjir mey we^a ende oen wessen habbet als orkonnen, so habbet wy uus syghelen hyer mey oen hengha[t]. Inlt jeer ons Heren thusen fyowerhondert ende ene ende tnoeghentich op Toliff apostelen dey.

Ende^b ick Jou[rick Feyka zoen], secretarius in Sn[eeck, geswor]len notar[ius] des heiligen [Roem]sche[n] keyserlike rix, [hebbe] myn g[ew]oe[ntlike] hand hie[r o]nder gescreven, dat ic[k] ...ren besegelden brieff, in fransyn gescreven, myt twee hange[nde] segellen daer an gehangen, myt heer Arnoldus ende heer Thomas seg[elen] b[esegelt], hebbe gesien ende gelesen, inhoudende van woerd toe [woerd], als desse copia daer van inholt, myt syn volcomen twe[e] selgelen daer an hangende.

Toe orkonde hebbe ick myn gewoentlike hand teyken hier onder geset opden XX-en dach augusti, anno XV^c ende elven.

Jov-ricus
notarius subscripsit

RAF, Stukken betrekkelyk de grietenij Aengwirden, inv.nr. 1. Authentiek afschrift (1511) op papier (beschadigd). Met notarismark.

In dorso: A Van Steenkercke

Druk: OFO IV, nr. 85.

a) we: lees wr.

b) Ende: vanaf hier de hand van Jourick Feyka zoen.

26.

1499, september 1, tot 1500 september 1

Rekening en inventaris van Schoten over het jaar 1499/1500

Rekeninge des huus van Schoten vanden jair van XCIX beginnende
Sunt Jelis

Item ontfangen van oude Dirck 15 rिंगgulden.
Item Jan die wever 3,5 rिंगgulden.
Item van Meynnert 3 rिंगgulden.
Item van Arnt mijn meijger 26 mud roggen. Faciunt 19,5 rिंगgulden.
Item van onssen bau 20 mud roggen. Faciunt 15 rिंगgulden.
Item van hop 3 rिंगgulden.
Item van Heynric smit 2 rिंगgulden ende vijf stuver.
Item ontfangen van Weijger 3 rिंगgulden.

Summa 64 rिंगgulden.

Item van 6 waech wollen 6 rिंगgulden.
Item 2,5 rिंगgulden van 4 verken.

Summa 8,5 rिंगgulden.

Item van termyn 18 mud roggen. Faciunt 13,5 rिंगgulden.
Item dat offer ende besproeck 13 rिंगgulden.

Summa 26,5 rिंगgulden.

Summa dat innemen belopt 99 rिंगgulden ende vijf stuver.

Item van die molen is komen 28 mud roggen ende 8 mud mouts welck ghebacken ende ghebrouwe sijn.

Uutghewingen in die grote kueken

Item om een koijs gegeven 6 rinsgulden.
 Item om herinck 2 rinsgulden.
 Item om palinck ende ael gegeven 2,5 rinsgulden.
 Item om roetscaer gegeven 2 rinsgulden.
 Item om anderhalf loep sout 2 rinsgulden.
 Item om olij 25 stuver gegeven.
 Item 3 rinsgulden gegeven om koygen ende scapen kesen.
 Item om scollen ende rochghen gegeven 1 rinsgulden.
 Item om kruijt koeck ende azyn 2,5 rinsgulden.
 Summa 22 rinsgulden ende vijf stuver.

Item die cleyn kueken alc jair doer van vleys, voghel, hoenre ende vis belopt 7,5 rinsgulden.

Item om 12 tonnen biers gegeven 12 rinsgulden.

Utgewingen int gemeen

Item om zeep gegeven 25 stuver.
 Item van hoijlant dat ick gehuert heb, gegeven 4,5 rinsgulden.
 Item van megen ende van hoijgen vijf rinsgulden ende vijf stuver.
 Item 1 rinsgulden van ons perden te beslaen.
 Item die cleijn spyl op die moelen vermaect 1,5 rinsgulden.
 Item 8 stuver om spikeren.
 Item 3 rinsgulden om vlas gegeven.
 Item 2 rinsgulden van weven gegeven.
 Item 10 stuver den kuper gegeven van een kom te vermaken ende een kup te verkrammen ende van bynden.
 Item den ketelboeter gegeven 8 stuver van ketelen te lappen ende van verken te luwen.

Summa 19,5 rinsgulden ende 6 stuver.

Noijtdruft ende boijloen

Item heer Elias 8 rinsgulden.
 Item Peter ons bauknecht 6 rinsgulden.
 Item Wessel vijf rinsgulden.
 Item ons kueken maget 7,5 rinsgulden.
 Item ons melkenmecht vijf rinsgulden.
 Item capittelgelt ende tijns bin ick myn heer die lantcommenduer sculdich.

Summa 31,5 rinsgulden.

Summa dat uitgeven belopt 93 rinsgulden ende 1 stuver.

Summa summarum dat innemen of gerekent thegen dat uitgeven, soe is dat innemen 6 rinsgulden ende 4 stuver meer dan dat uitgeven.

Item gegeven om den ouden prior saliger des sijn scult dit jair van XCIX

Item die moniken Sunt Janskamp gegeven 4 gouden cronen. Facit 7,5 rinsgulden.

Item Heynric Dircsoen gegeven vijf rinsgulden ende vijf stuver.
 Item gegeven Belij syn kueken moyget 31,5 enkel gulden in thegenwordicheit van Zypck Marcx, Meynaert kremer ende Willam mollenaer.
 Faciunt 47 rinsgulden ende vijf stuver.
 Item gegeven Gerit scoenmaker 28 stuver.

Summa 61 rinsgulden ende 8 stuver.

Aldus is dit huus van Schoten ten achteren overmits den ouden priors scult hondert ende neghenentachtich rinsgulden myn een vlems van jair van XCVII, XCVIII ende XCIX.

Item 8 ende 6 cleyne platelen.
 Item 6 ketelen.

Item 11 moescottelen.
 Item sautieren ende 1 sceerbecken.
 Item 3 grote potten ende acht cleijn.
 Item 2 braetpannen ende 2 metalen pannen en 2 yseren pannen.
 Item 8 bedden mit haer toebehoeren.
 Item 8 oerkussen mit haer toebehoeren.
 Item 8 tynnen kannen.
 Item 2 saudvaten ende 1 mostert pot.
 Item 4 kisten ende 2 tresoren.
 Item 2 scalen ende 2 beslagen krusen.
 Item 2 hoernen, ende die scael heb ic ghelost mit 1 gouden kroen.
 Item 2 beckens ende 1 aker.
 Item 8 sitkussen.
 Item 11 koiygen.
 Item 3 paer ossen ende 2 perden.
 Item 7 kalveren ende 8 verken.
 Item 25 scapen.

ARDOU, inv.nr. 2662. Origineel op papier.

27.

1501, augustus 25

Johannes, pastoor van Akkrum, Gerbrandus, vicaris, Douwe Gaelis en Ona Wlkes, heerschappen aldaar, Epa Douwis, heerschap in Irnsum, en Popke Jaerle, heerschap in Oldeboorn, verzoeken aan landcommandeur Stewen van Nijevelt ende fan tZwlen, het huis van Nes te komen inspecteren

Den edelen eersamen wel gheboeren heren Stewen van Nijevelt ende fan tZwlen ende lantcommenduir van die bellie van Utrecht frentlick ghescreven.

Johannes, pastoer tho Ackrum, her Gerbrandus, vicarius, Douwe Gaelis, Ona Wlkes, herschapen toe Ackrum, Epo Douwis, herschap toe Yrnssum, Popke Yaerle, herschap toe Born, doen juu eerwerdicheit seer gruten doer die name ons Heren.

Ende synt van juwer eerwerdicheit begherende ende biddende doer allen voerdenste die wij juwer eerwerdicheit doen moeghen, dat juwer lyefte wil an syen die ghebreken van dat huus van Ness, die seer groet synt, ende seer qualick gheregert worden; dye huusen voergaen ende voerfallen, ende al dat geen dat toe huus fan Ness hoert, etc., met foel anderen stuucken daer toe langh weren toe scriwen ende juu eerwerdicheit weer tho openbaeren. Waeromme wij begeren seer oetmoedelick fan juwer eerwerdicheit, dat juwer lyefte wolde komen tho Ness ende wisenteren dat huus fan Ness, soe solde juwer eerwerdicheit meer ghebreken syen dan wij juu eerwerdicheit scriwen kunnen.

Hieromme soe begeren wij fan juwer lyefte dattij ons willet schicken ende ordineren enen gueden man tot een commendur met een ofte twe helperen, die dat huus fan Ness in eeren mochten holden, want heth al duus niet langher en doeg, sal dat huus fan Ness staende blywen.

Hier in doet dat best als wij op juwer eerwerdicheit betrouen.

In orkonde dissis soe hebben wij onse segelen ofte syngneten ende hantteykenen gheset op spacium dissis brevis, want wij ende summighen gheen segel foeren.

Int jaer ons heren tuusent fyfhondert ende een, den XXV dach in augusto.

ARDOU, inv.nr. 2263. Origineel op papier. Het oorspronkelijk opgedrukte zegel van Popka Jaerla is afgefallen. Met ruitsignet van heer Gerbrandus, vicaris in Ackrum, en met de handtekeningen van Eepo Dowama en Ono Wlkes; waarnaast en waaronder respectievelijk geschreven staat:

Popka Jaerla lyet desse bereff met myn hant foer myn seghel. Eepo Dowama up forklaringhe tegghens die eerbren heren den landcommenduer of syn folmachtigh die ghesant wort.

Gerbrandus in Ackrum vicarius.
Ono Wlkes.

28.

1502, vóór augustus 10

Notities van vraaggesprekken met de broeders van Nes over het bestuur en gedrag van hun commandeur, geschreven door een visitator

Heer Egberts antwoirt

Item dat huys laet hi vergaen alst blijktt.
Item hi brengt syn tijt toe mitten scoelkynderen.
Item die renten buert hi op ende men weet niet wat dat hi daer mede den huyr verbetert.
Item int gemeyn hout hi syn knechts boven die heren.
Item die cost en is oick niet nae der oirden manier.
Item boven al is hi seer bedrieclick in syn conversaci.

Heer Dirck

Item hi is goet inder kercken mer niet inden regiment, ende twaer noet datter een ander goet man waer, bi reden boven gescreven.

Heer Anthonius

Item die commenduer en dient niet totten regiment, ende is van noede datter een ander goet man waer om saken boven gescreven.

Item brueder Loll

Item die commenduer is een goet man nader consciencie ende is niet qualick toebrengeende mer wat versumende.

Brueder Jacop

Item brueder Jacop is gebraecht. Ende antwoirt dat die commenduer niet totten regiment en dient om syn versumicheit.

Heer Thomas, pastor in Rottum

Item heer Thomas seyt dat die commenduer een goet man is in hemselven, inder kercken, in syn conversacie, mer totten regiment in dat tijdt is en dient hi niet sonder kellener.

Heer Jan enoit ^a persoentre ten Auwenborn

Item heer Jan seyt by synre consciencie dat die commenduer een goet man is in sein selven mer en dient niet totten regiment in temporalibus.

ARDOU, inv.nr. 2271. Origineel op papier.

a) De betekenis van dit woord is mij niet duidelijk.
Wellicht is het een (verkeerd geschreven) eigennaam.

29.

1502, vóór augustus 10 ^a

Visitatierapport betreffende Nes en Schoten

Dit is die ordinancie vander visitacien die gheschiet is in den lande van Vrieslant int jaer van XV^c ende twee, ende voert van allen saken die ons weervaren syn, ende oeck wat wij ghesien ende ghehoert hebben, etc.

In den eersten van den huse van Nesse

Item die kerke verdervet altesamen ende verrot mit allen wech, ende int ghestoelte en machmen niet staen alst regent, ende voert van allen anderen dinghen des ghelixs die tot dair kerken horen.

Item men singhet daghelixs niet dan misse ende complete, mer wij hebben hem bevolen mede vespere te singhen.

Item binnen der kerken ghescien veel ghebreken, als van venien tot den Gloria Patri ende van venien dien wij sculdich syn thoe holden, van disciplinen, die niet mit allen en woert ghehouden, ende namelick van die venie ende cruce thoe maken ende thoe cussen als men seijt: Et Homo factus est, ende: Et verbum caro factum est, etc. Ende namelick dat sij gheen capittel en holden, dat die heeren dicwil sceldinghe mit malcanderen hebben, dat die commenduer mit capittel ende mit die regule dat straffen. Dit hem bevolen.

Item dat ghetimmert van huse van Nesse vergaet altesamen ende die husen staen onghedeckt, bij name die stinse ende die heeren cameran ende bijede die kochusen.

Item bruder Lolle ende die moeder die regierent dat huus.

Item die knechten sitten byder heeren tafelen ende syn boven den heeren in veel stucken, die te lanc waren te scriven.

Item dair en is gheen thoe sien vanden knechten; elck doet dat hem belivet.

Item als die commenduer wat copen sal, het sij wat het sij, soe ghevet hij syn jonghe beesten dairvoer, dair die wenighe of comen mochte, die gheeft hij tot ander lude segghen, opdat hij gheen ghelt uut en gheve, etc.

Item dat huus van Nesse sit op een sate lant dairmen sestich of tseventich koygen toe grase ende toe hoijs des jaers op holden soude, welck nu mar XXXIII of XXXIIII is.

Item men pleech dair tsjaers VII hondert lopen koerens toe bouwen, welck lant leijt altesamen ledich, overmits dat hij peerden noch ossen holt waermede dat lant mach bouwen. Ende van dese somer hebben syn knechten hem drie peerde doot ghedreven, etc.

Item dat lant datmen verhuert, dat heeft die comptuer syn vrienden verhuert. Ende wat lant dat XII klinkers waert is, dat gheeft hij om VI, ende aldus soe hebben syn pechters dat ghelt ende hij heeft die budel, etc.

Item hij heeft oeck vrienden thoe Sneke wonende die hem seer gheneeten, ende ander plaetsen mede.

Item die vischerie van Nesse toe Borne ende mede een groot meer van een mila lant hoert tot den huse van Nesse, ende ander luden die bevischense sonder hure of consent.

Item die mole doet den huse tsjaers XII klinkers.

Item die landen laet hij soe scandelick verderven ende uutgraven, ende syn dicken, die hij mit een cleyen penninck houde soude, dair is hij vervallen in grote boeten, etc.

Item als den huse van Nesse enighe testamenten beset werden, het sij lant of husen of enighe erfrenten, die vercoept die comptuer van stonden aen, als ons in den capittel thoe kennen ghegeven is, ende die heeren hem dat beclaegden dat hij die penningen op streec ende gheeft den heeren dair niet of. Welck wij ghestraft hebben, dat niet meer thoe gescien.

Item dair was een stuck lants verset van twee hondert enckel guldens, dat weder thoe lossen, welck die comptuer nu een somme van penningen ontfangen heeft, ende dat lant ten ewighen daghe nu quijt syn.

Item binnen die tijt dat die comptuer hier laetst was, heeft hij drie proveneers aen ghenomen, als man ende wijff ende een kynt.

Item hij heeft oeck twee susteren ghecleet binnen die tijt dat hij laetst hier was, waer of hij ghecreghen heeft een paer gueder ossen.

Item des sonnedaghes inder vasten eten die heeren suvel, als botter ende case, welck wij oeck verboden hebben met maet the ghescien.

Item alsoe veel anders meer dat thoe lanc thoe scriven ware, als dat sij mit malcander niet vreetsaem en syn, ende van eten, van drincken, van dat alle dinghen soe scandelike vergaen als boven gheruert is, ende voert dat in allen articulen, dien wij hem thoe kennen ghegeven hebben, ghebreken in scien, welck wij ghestraft hebben ende sij ghelooft hebben beteringhe thoe doen, etc.

Item heeren Egbert heeft een vroukyn mit twee kinderen, welck hij gheloeft heeft die thoe laten.

Item heeren Dirick heeft een vroukyn mit een kynt, welck hij gheloeft heeft die thoe laten, ende sit in bruder Jacops huus mit die pastoers huusvrouwe van dien dorpe.

Item heeren Willm, pastoor van Yresum, sit in overspil.

Item hij gaet sonder habijt in eenen grawe mantel.

Item hij is tweewerf inden ban.

Item syn kerke staet desolaet.

Item hij loept after lande als een ruter mit twee witte hosen ende mit een lanc mes onder syn syde.

Item hij is daghelixs onder die knechten op die blochusen, als tot Leuwerden ende thoe Franeker.

Item hij driecht syn meente thoe beclagen voir den heeren ende seijt hij salse int hondegat brenghen.

Item hij en heeft gheen misse ghedaen synt Alre heyligen noch ghepreect noch gheen dienst ghedaen.

Item hij en leest gheen ghetiden.

Item syn biechtvader seijt dat hij syn biecht niet ghedaen heeft binnen eenen halve jare.

Item hij heeft die kerke twee kelcken ofhendich ghemaect.

Item noch twee patenen.

Item een crale vychtich.

Item een half vat botteren.

Item altaer dwalen.

Item wassekeersen tot VII of VIII pont toe.

Item IIIII of V pont smeer keersen.

Item die meente is verboden opten ban ende op verboren X marck sulver vanden deecken syn missen niet thoe horen.

Item syn huus leyt al verbijster ende hij woent in een ander huus thegens des anders mans danck, wair om hij hem heeft inden ban.

Item syn hoij staet inden velde int water, ende dat selver dat thus is, staet onghedect, welck hij thoe voren mochte af hebben XVII enckel gulden, dat nu te samen verdorven is ende verrot, ende soude nu niet gelden III gulden, als mij die buren gheseyt hebben ende ic oeck selver ghesien hebben. Om deser excessen ende meer ander die thoe lanc thoe scriven waren, hebben wij mit die ghemeen heeren thoe rade ghegaen ende hebben den comptuer van Nesse bevolen hem thoe setten inden kerker opt behaghen van myn heeren den lantcomptuer.

Vanden huse van Scothen

Item dat huus thoe Scothen staet redelike in beesten, in choren ende in anderen dinghen, dat mijn heeren noch beter verstaen heeft uut die rekeninghe die wij hem ghebracht hebben van des commenduers wegghen. Ende die comptuer is wel inden landen ghesien ende wel ghemynt, ende regiert oeck wel als ons gheseijt is, ende oeck mede ghesien hebben die ghestaltenisse vanden huse, mer hij heeft bij hem een vrouwe persone, welcke persone hij dair niet te bedt en is onder den volcke. Ende wij hebben hem bevolen uut beveel van myn heeren den lantcomptuer die thoe laten. Hij heeft ons gheantwoert, hij wilt gherne doen mer hij en can haer niet quijt werden eer mej, ende dan is haer dyenst uut ende dan sal hij die oerlof gheven, etc.

Item ons is wedervaren van den comptuer van Scothen ende den pastoor van Borne ende den pastoor van Rottem ende van heeren Engbert, priester thoe Nesse, ende hebben te samen ons ghebeden om dat erf dair bruder Jacob op woent, datmen dat heeren Engbert wil gunnen op te wonen, want hij vermeet syn dat wel te regieren. Ende syn vrienden sullen hem hulpe ende bijstant doen mit ossen ende peerden ende coeygen ende aen anderen dinghen die dair tho behoren. Welcke wij uut bede der personen voirs. gheconsenteert hebben heeren Engbert dat erf thoe mey aen thoe nemen op behaghen myn heeren den lantcomptuer.

Item die beghinen thoe Stenekerke hebben van ons begheert een waerlike priester, gheheten heeren Peter, welcke priester sit op een leen, ende hij en wil dat niet over gheven, hij heeft sekerheit vanden oirden vijf of ses jaer, ende soe wil hij die beghinen bystant doen ende varen mit

hem mitter woen, etc. Oeck hebbe die beghinen van ons begheert, alsoe veel als tho Longhebert gheen heere vanden oerden woent, datmen hem dat lant ende erf, dair bruder Jacob op woent, in hure ende pacht gheven wille. Sij wille alsoe veel gheven als een ander, etc.

In allen desen voers. articulen ende saken die ons wedervaren syn of die wij ghedaen of gheconsenteert hebben, dat hebben wij ghedaen of gheconsenteert tot behaghen mijns heeren den lantcommenduer.

ARDOU, inv.nr. 2251. Origineel op papier.

a) Dit visitatierapport moet zijn samengesteld voordat de hierna opgenomen belofte tot correctie werd geformuleerd.

30.

1502, augustus 10

Belofte tot correctie van commandeur Enno van Oppenhuysen

Anno Domini dusent vijfhondert ende twee, opten tienden dach in augusto, heft hem heer Enno van Oppenhuysen, commenduer van Nesse, Duytsches oirdens, geobligiert an handen syns oversten, op privacie van syn commenduerscap te onderhauwen ende ongebrecklicke te volbrengen alle tgeen dat hier onder bescreven staet.

Inden eersten, als dat die commenduer geen susteren te Steenkercken meer cleden noch haer landen te geven ofte verhueren sal buyten sonderlinge consent ende beveel des lantcommenduers.

Item en sal die commenduer geen provenaers, noch wyff noch man, aennemen sal, noch huer leven lanck noch enige tijt van jaren, buyten wil syns overste.

Item hi sal dat huys van Nes laten repareren an huysrait, tymmeringe, dack dicht te houden, die vorste poirte een duer daer an laten maken, die steen uten grave laten winnen, mit andere gebreke te reformiren als dat behuert.

Item die commenduer sal die scoilkynderen afstellen te leren, ende geven hem selven bi syn boden, die te bevelen tgeen dat si doen sullen, ende ymmer datter wat gedaen wordt.

Item die commenduer en sal syn boden aen der heren tafel ten eten niet setten, noch die selve boven syn heren niet hauwen.

Item die commenduer sal boven all daer toe sien dat den dienst Goids ongebrekelick gehouwen wordt, ende die vasten nae des oirdens gewoente, datmen oick weten mach dat si religiosen syn.

Item die commenduer sal so mintlicke ende fruntlicke mit synen heren conversieren ende huer excessen so bruederlicke inden eersten straffen. Ist datter geen beteringe nae ende volget, als dan te corrigeren nae ons oirdens boeck, soe datmen kennen mach als dat die commenduer niet versumelick en is op tgeen dat hem bevoelen is.

Item wantter in verleden tiden gebreck gevallen is in die persoenen die biden commenduer ter oirden gecleet syn, soe en sal die commenduer voirtan geen persoenen meer ter oirden cleden, sy en syn eerst wal geprobiert ende dan den lantcommenduer presentiert, ende oirloif van hem ontfangen.

Item die commenduer sal syn heren een eerbaren cost geven nae des oirdens manier, ende die tijt ten maeltiden sal wesen, alsmen vast, te elffen, ende alsmen niet en vast, te tien uren, nae des huys van Utrecht gewoenten, ende des avonts te sessen.

Ende want dit aldus gesciet is, heft die commenduer voirs., ende tot synre beden meyster Henrick, pastoir tot Bextraswaech, ende Suidocus, gritman, dit onterteykent mit horen namen ende gewoentlike teykenen.

Ick broder Enno van Oppenhusen vil al disse punten holden.

Meyster Henricus, pastoer op Bexstra swaegh ende prebendarius tho Ackrum, pauwes ende keyzers notarius.

Syuerd Duecken zoen Wyarda, grietman in Wtingra diel, ghescreven om syn beden willa.

31.

1505, november 3

Fedderick Goffazoon Roerda, Sicka Douwazoon Galama en Yanck Douwa Galis weduwe verzoeken de landcommandeur een geschikte man als commandeur van Ness te benoemen

Vormoghennde ende eerwaardighe lieve here, ywer liefften gheven wy te kennen, dat wy zeer vruntlicken ende zeer ernstlick an u sint begherende, dat ghy wel willen doen ende voirsien den huysse van Ness an enen gueden man tot enen commendator, die welcke den selfftighenn huysse zeer van noed is, om dat te onderhouden in gueden regimenten unde van gods dienste, twelcke een zeer opsicht heefft onder geystelick ende onder wairlick beyde, eddellen ende oneddellen, doir welcke ywe heylicke oerde zeer dorch vermaket wert ende ywe eerwaardicheit alder meest.

Ende in die selfftighe huysinghe niet een huys dicht is, ende de heren in hair cameran niet droech op hair bedde ligghen moeghen. Ende dat noch meer is, so en machmen niet drochs voets gaen lanx der kercken wanneer dattet reghent offt dattet nath weder is, ende die priester voerden hoeghen altair niet mach celebrieren. Want ick verneem wel dat die renten vanden huysse, dat die wel tijts ghenoch op gheboert worden ende oick dagelick vermindert worden. Mer de profijten die men weder totten huysse soulden doen, dair voirneem ick als niet off. Dat God gheclaecht moet zijn.

Hadde ywer eerwaardicheit niet voirsien den huysse van Ness mit enen gueden man, die gheheten is her Franss, niet beth tho gesien dan die keller, de gheheten is her Enghelbert vander Elburgh, dair yw liefften gheseth heefft to ghesien hefft, dair moste dat hoy ende koirn opten velde verdorven hebben, want he selffs altijt smorgens vroeck ende des avonts laet persoanlicken dair by was inden arbeyt, alst den huysse do zeer van noeden was.

Dairomme besonder lieve here, wilt u gestrenckheit ende rechfardicheit hier inne an sien ghelick als wy u hier scrifftlicken te kennen gheven. Unde wy u niet scriven anders dan tho bewysen wair te maken als luyden van eren, wair dattet noet doet, want ons dat swairlicken is an te sien ende te lyden naedermael dat ons vrunden dair begraven zynt ende hair rusten dair hebben altemael, ende voirstanders altijt vanden huysse sint ghewest ende principalicken hair gueden ende renten dair tho hebben gegheven, etc.

Hier inne doende ywe edelheit unde eerwaardicheit, willen wy sulcx altos mit lyff ende mit guet anden huysse verdienen. Dat kenne God die u liefften wil spaeren in enen gueden langhen ghesonden leven.

Datum tho Ackrum den III_en dach novembri anno quinto.

By ons, Fedderick Goffa zoon Roerda unde Sicka Douwa zoon Galama unde Yanck, salighe Douwa Galis afftergelaten weduwe, vruntlick gescreven.

ARDOU, inv.nr. 2263. Origineel op papier.

In dorso: Den eerwaardighen unde andachtighen gestrenghen heeren, heer Steven van Nyevelt, landtcomedyr der Duytsches oirden der balyen van Wttrecht, unsen besonderen heren

32.

1505, november 3

Johannes, Tomas en Dirck, pastoors van Oldeboorn, Rottum en Irnsum, berichten landcommandeur Steven van Zuijlen van Nijeuelt over de kwaliteiten van heer Engbert, kellenaar van Nes, en verzoeken hem de Nesser conventualen heer Frans, heer Gerryt en broer Jacob, die zich tegen Engbert verzetten, zwaar te straffen

Onssen eerweerdighen heren, heer Steven van Zuijlen van Nijeuelt, landcommenduur der balijen van Wtrecht Duijtscher oerdes, onssen oversten, mit sijnen gemenen commenduur en[de kap]littel heren, onsen dienst inde gehoersaemheit.

Eerweerdige here ende heren, wij pastoren, heer Johannes van Boern, heer Tomas van Rottum, heer Dirck van Yrnsom certificeren heer Engbert onssen kelnaer mit allen vlijt ende neersticheit mit trouwen dienaers inde ondersaten repareert ende verbeteret in timmeringe in den dienste der hilligher kercken onssen convente van Ness. Ende een yegelijck hem duncket voer een ghoet eerbar heere ende verstarcken mit hulp ende bijstant tot des convents profijt. Mer broder Jacob, dije sijns selvis proffijt nu nijet meer verfolghen een mach als hij plach, ondersteckt heer Frans ende heer Gherrijt, dije hoer, God betert, nijet stellen als eerbare heren mer als rebelle menschen, also dattie dienaers nummer rust noch frede gebruycken moghen. Ende molesteren sijn trouwe ondersate buten oerloffs des kelnaers theghen onssen oerden boeck ende stabilimenten mit den waerlycken rechte, ende hem dus willen verdriven.

Hijr omme eerweerdige here ende heren, hwant ons dit wal kondich is, suppliceren oetmodelycken desse rebellicheit gecorrigeert, vernedert ende verstraft to worden, den dienst Goedes, reparatije ende verbeteringe des convents eerlicker alsset wel begonnen is, verhoecht m[oghen] worden. Tot welcken wij pastoren onsen hulp ende bijstant a...lijcken^a willen verstarcken, kenne Got almachtich dije juw [eer]werdige here ende heren allen moet sparen int ges[onthede.]

In waraffticheit desses hebben wij pastoren voernoemd onsse [amti]s segelen gedrukt opt spatium des brieffs, anno vijftienhondert ende vijff, altera Animarum.

ARDOU, inv.nr. 2257. Origineel op papier. Met één signetzegel. De twee overige, oorspronkelijke opgedrukte zegels zijn afgevallen.

a) Onleesbaar door een gat in het papier.

33.

1505

Repliek van heer Engbert, kellenaar van Nes, op de klachten die tegen hem ingebracht zijn door heer Frans en broeder Jacob

Item dat reverss thieghen her Frans ende broder Jacops beclaginge theghen mij, heren Engbert, kelnaer in Ness, angebrocht

Item dije dienst Godes een wort niet versumet mer alle dage wal gehalten nae onsen vermogen. Want ick om den anderen daghe altijt selvis celebriere.

Item des manendaechs nae Paesschen nae older gewoenten wort communium gehalten van goder mannen, geestlijck ende waerlick, naest gelegen, ende den dienst in missen, vespers ende compleeten wal gehalten. Mer heer Frans, sich rebel stellende, is affgetogen in een herberge anden dijck ende heft sick daer informeren laten vanden offer, dije hij mit fors eijsschede van mij, daer hem niet to behoert.

Item heer Frans heeft heer Gerrijt ten eersten als hij van Bonn quam ende X weken den dienst tho Ness verlaten buten oerloff, mit een dol mess angetogen ende onderworpen, ende bij awentueren heft heer Gerrijt heer

Frans dat mess uuth syn handen gewroecken ende heftet achter dije kiste geworpen. Ende daer nae is heer Frans droncken tho huys gecomen inder nacht ende heer Gerryt naeckent uuth syn bedde gejaget. Item daer nae tho Bonne gereisdt ende dat gelt opgeboert van des convents peerden: somma XXVIII groninger knapkoecken, daer ick responsij van begeerde. Mer sick rebel stellende is III dagen ende nachten sonder boeck ende sonder getijde tho lesen inder herberge tho Ackrum geseten mit droncken drincken, tuijsschen ende dobbelen, ende aldus dat convents goet doerbrengeende. Ende voert mit broder Jacop sonder oerloff na Bonn getogen mitten gelde van den peerde om hoere moijteriye tho vermeren. Ende aldus mijns heren mandaten ende bevelen verachtende, is vaecke eene mijle off ander halff, waert hem belieffde, gereisdt.

Item heer Gerrijt hefft remissij begeert, omdat hy mede geschreven heeft, als mit heer Frans ende broder Jacop. Ende vort aen sich neerstlicken tho verbeteren, waer omme ick hem tot alle ghuet ende ten besten holde. Mer heer Helijas uuth heer Frans ende broder Jacops aenbrengen sijn offer van heer Gerrijt offgenomen the wesen, heer Helyas anden altaer staende: dat een is mij nijet kondich, mer dije somma van den offer was een buttken, ende dat is half ende half. Mer dije scortinge is mij kondich vant fechtlick, als heer Helijas schoerde heer Gerrijt sijn tabbert ende worp hem mit sijn sloetsche. Ende heer Gerrijt heft hem affgeseth ende I fuystslach gegeven ende noch mit eenigen instrumenten geslagen. Ende heft sich aen obligeert sine misericordia goedwillige penitencie tho ontfangen indien hij sich niet verbetert.

Item broder Jacop heeft offhandich gemaect een vette koe ende I huijt van XVIII st., een scrijffstoel van een davids gulden, ende een golden gulden renten opgeboert. Ende altijt sich rebel stellende mit drieghen, ick mijn beste tho doen ende hij dat sijne. Ende des niet genoegh weer, ick souder die ban op leggen. Ende gereisdt sonder oerloff tot sijnen belieften.

Item dat vergaen is vanden huijsse wort wel verbetert. Item dije portije beijde in spijsse ende dranck eerlicken gehalten. Item procuriert boemen in dye Wolde tot reformeringe ende verbeteringe der hilliger kercken.

Item XXVI melckekoijen dije goet sijn ende IIII vette koijen ende III fette varkens op dat schot, dije groet ende goeth sijn ad coquinam. Ende dije anfoedinge van schaepen ende beesten goeth is.

Item V jonge beesten vercoft, daer broder Jacop mede dije coep maecte tot proffyticheit ende noedruffticheit des huijses.

Item dije kommanduer van Bonne mit sijn meijer ontholden mij dije betalinge van II peerden.

Item heer Frans dije tho Bonne sijn residentij meest gehalten heeft XXVIII hoernthiens gulden van I peert van mijnen meijer gecoft, daer ick om misse II jaer renten. Ende heeft opgeboert tho Nesse van elcke huijs tho Nesse III flaemsschen, daer mij meest verschenen waeren. Ende hebbe hem verlecht I golden gulden doe hij pastoer gecoeren wort, ende I philips gulden an dije helft van sijn glas daer hij in dat refectorium gegeven heeft. Somma dat hij meer ontfangen heeft, uutgesecht dije penningen van den peerde, dan sijn verdiensten van dije pastorie.

ARDOU, inv.nr. 2257. Origineel op papier.

34.

1505

Rekening betreffende Nes over het jaar 1505

Item dijt sijnt alsulke renten unde gueden als dat huys to Ness ghebruijckt unde ontfanget inden jairen onsen Heeren dusent V^e unde vijf

Item Dirck op de Laert 70 hoerngis gulden vrij gelt 1 jaiere duerende, unde daer sijnt 2 enkel gulden uut verkocht bij heer Meynaert tijden commelduer, unde de mach men lossen.

Item Claes Gabbis to Papynghe 16 hoerngis gulden vrij gelt 1 jaere duerende.

Item tho Aelsum 5 postulatus gulden, unde de sijnt verstaen

overmyts haer breven, inhoudende van de wytte stuyvers unde ganbair stuyvers.
Item Hetta Lijwijs in de Groede 20 hoerngis gulden vrij gelt twe jaieren duerende.

Item Lijwa tho Wijardahusen 29 hoerngis gulden, unde wij sullen de heeren schattyngen staen als alle lantheeren haer meijgers doen.

Item Folkert to Jelderda 25 golden rynsgulden 6 jaieren duerende, unde wij sullen de heeren schattyngge staen, unde anders ghyen ongelt.

Item Peter Ghertgis op de Staeten 10 golden gulden vrij gelt van allen handen, 2 jaieren duerende.

Item tho Ackerum uut dat luttike goed 2 hoerngis gulden vrij gelt.

Item Walle 16 hoerngis gulden vrij gelt 2 jaieren duerende van allen handen.

Item Eelke Thaerts 12 hoerngis gulden vrij gelt 3 jaieren duerende, unde wij sullen staen dat arbeijts loen dat huus to decken, unde se de kost. Item daer om dattet huus onse convent to hoert.

Item Gelle Hylkis zoen verhuert de saete daer Remar salyger gedachten plach to woenen, 27 postelaets gulden vrij gelt van allen handen. Item soe sal hij noch geven 3 hoerngis gulden voer de tonne byers unde een maeltijt als dattet in voertijden plach to wesen als men nye huere macket op de landen. Item daer synt oeck 8 corrent gulden in verseet, unde de machmen lossen. Item de burenen de daer op de landen waren, de sijnnen doet.

Item Theerck verhuert de saete landen daer Peter Geertgis plach to woenen, 1 jaier duerende om 12 gouwen ryns gulden myn een oert vrij gelt.

Item Otto verhuert de saete landen 2 jaieren duerende om 15,5 hoerngis gulden vrij gelt van allen schattijngen.

Item Heere to Syuermarre verhuert de saete landen daer salijge Sytge plach to woenen om 14 hoerngis gulden vrij gelt. Item 6 jaieren duerende, unde Synte Martyn to betaelen ofte vertyen dagen onbegrepen.

Item Heerke verhuert de saete landen daer Folkert plach to woenen, onse provenyr was, om 16 hoerngis min een oert, 2 jaieren duerende vrij gelt.

Item Aucke Atta schroer zoen verhuert de saete landen dae sijn vader plach to woenen salyger dachten, 1 jaier duerende om 12 hoerngis gulden vrij gelt.

Item rekenynghe des huus to Nees vanden jaier van vijf hondert unde V van Hyllyge Driekonynghendach beghynnende

Item van Dirck op Laert ontfangen 27 hoerngis gulden.

Item van Claes Gabbis ontfangen 16 hoerngis gulden.

Item van Hetta Lijwis ontfangen 16 hoerngis gulden unde 3 stuyvers.

Item van Sijcke to Irnsem ontfangen 11 hoerngis gouden gulden.

Item van Lijwa to Wijarda husen ontfangen 36 hoerngis gulden.

Item van Peter Ghertgis ontfangen 6,5 gouwen gulden.

Item van Gelle Hijlkis ontfangen 4 gulden unde 3 hoerngis gulden.

Item van Eelke ontfangen 11 hoerngis gulden.

Item van Folkert to Jelderda ontfangen 20 gouwen gulden.

Item van Heerke kynderen 6,5 hoerngis gulden.

Item van Otto van Hem ontfangen 5 hoernigs gulden unde 2,5 stuyvers.

Item van Theerck ontfangen 22 hoerngis gulden.

Item van Auke ontfangen 6 hoerngis gulden.

Item van Ede Jansoen ontfangen.

Item van de pastorijs ontfangen 12 hoerngis gulden.

Item van Gheert brouwer ontfangen 5,5 hoerngis gulden unde 20 stuyvers van dat ander jaier verleden.

Item van Halba molenaer ontfangen 4 hoerngis gulden.

Item van Goesen kynderen to Ackerum ontfangen 1,5 hoerngis gulden van dat verleeden jaier.

Item van grasynge ofte koijsveijde 3 philips gulden.

Item van Aelsum 15 gouden gulden ontfangen om schortingen unde van de wijt stuyvers unde ganber stuyvers.

Item summa 200 hoerngis gulden unde 63,5 unde 20 gouwen guldens.

Item van botter unde keesen ontfangen 32 gulden myt de wijte butter.

Item van garste ontfangen 10 stuyvers.
 Item 3 voelen vercoft voer 25 hoerngis gulden, daer in ontfangen 4 hoerngis gulden.

Item van grasynghe ontfangen 3 philips gulden.
 Item van een verken 9 stuyvers.

Item summa 32 gouden gulden unde 12,5 hoerngis gulden.

Item utgwyngen in de groote koeken

Item om een koi om 6 hoerngis gulden.
 Item om herynck unde vastelicke spijsse, vijgen unde rasynen unde koeck 36 stuyvers. Item 4 gouden gulden. Item 32 stuyvers.
 Item om palynck unde ael ende varsche vys 4 ryngs gulden corrent.
 Item 4 tonnen sauts ellick om 26 stuyvers, tho samen om 4 philips gulden unde 8 stuyvers.
 Item om olij gegeven 3 hoerngis gulden.
 Item om druge vijs, scollen, 16 stuyvers.
 Item om krut koeck, asyn, gegeven 5 hoerngis gulden.
 Item om eijgeren gegeven 2,5 corrent ryngs gulden.
 Item om wijn unde ollaten 3 gouwen gulden.
 Item om mostert saet gegeven 4 stuyvers.
 Item om wortel unde sypol gegeven 1 hoerngis gulden.

Item summa 53 unde 35 stuyvers.

Item uut Syuert Syrps gued 1 postelaets gulden rente unde 6 stuyvers uut de huusstede.

Item heer Hijlke in Voellegae boert daer jairlx van onser wegen tot sijn lyfstont 5 postelaets gulden rente. Item de saete landen hoert ons toe van den eygedom behalven dat sy bewijsen konden uuyt haer breven.

Item uut Selke ende Foeke guet to Sijuermorre 5 hoerngis gulden.

Item heer Thijbba to Loijngebaert verhuert Scheltynghe guet, daer broeder Jacop plach to wonen, om 18 hoerngis gulden vrij gelt, twe jaieren duerende, unde daer synnen breven van uutmerkanderen sneeden ABC.

Albert scomaker verhuert dat hospijtael huys by onse convent 2 jaieren duerende, myt twe koi weijde unde 8 maeden matht- ofte hoij lant genoemt, om tyendehalf hoerngis gulden vrij gelt.

Item Gheerijt brouwer verhuert dat huys opden dijck myt 4 koi weyde myt onse koiygen unde een jonck beest in de Leep, unde hij sal onse brouwen doen ende onse mout maken. Des sullen wij hem doen 8 mannematht hoijlants, dat sal hij betaelen daer buten voer 6 hoerngis gulden, dat ander jaier 5,5 hoerngis gulden. Item een hoerngis gulden jairlyx to tymmeryngen des huys unde schuer af te korten. Item 2 jaieren duerende.

Item Halba mollenaeer verhuert onse mollen 1 jaier duerende om 15 hoerngis gulden.

Item Rema Joerijtsma to Born 1/2 postelaets gulden jaierlix of een pondemaete landen besproeken ons to tistament.

Item Popka Jaierynges to Boern ons besproeken to testament jaierlix 3 hoerngis gulden, lyggende to Born in Roerd Remerts guet.

Item Popka Jaierynges to Born salyger gedachten 1/2 postelaets gulden rente ons ontholt vanden huys van Nees, unde verwandelt heeft heer Enno ons commenduer salyger gedachten myt lant renten, lyggende in onse guet daer Heerke kijnderen op woenen. Item unde hem bewesen da kamp landen in Halba Idsama guet 4 hoerngis gulden. Item ons nyet meer bewesen heeft dan 3,5 hoerngis gulden.

Item Alla ter Capla 1 hoerngis gulden rente, unde is ons besproken jaierlix to testament.

Item 4 stuyvers rente jaierlix ons besproeken uut Eeske Hemkis guet to Syuermorre.

Item Rewert Ames to Born an sijn lant 1 manmaede of 1 pondemate, ende gyft jairlix 1 pont was of 6 stuyvers.

Item Wytge Aagges to Born 1 postalaets gulden de ons Gosen to Ackerum besproken heeft to testament.

Item op de Strengen 20 stuyvers van hoijlant dat heer Enno salijger gedachten ons commenduer verkoft heeft unde verwandelt teghen dijt hoij lant 2 hoerngis gulden rente.

Item summa summarum faciunt 300 hoerngis gulden unde 23 hoerngis gulden.

Item de clijnne koeken alt jaier duerende van vleys, voegel unde revyer vijs 6 hoerngis unde 3 corrent gulden.

Item 13 gouwen gulden gegeven om brou saet.

Item 12 gouwen gulden om byer ofte koute.

Item somma 25 gouwen gulden unde 11 hoerngis gold gulden.

Item utgwyngen int gemeen

Item om seep een gouwen gulden.

Item van megen unde hoiygen 26 hoerngis gulden.

Item unde 8 corrent ryngulden.

Item van dijken 13 corrent ryngulden unde 3 gouwen ryngulden.

Item 6,5 hoerngis gulden van korn to snijen unde herken.

Item to tymmeryngen gegeven om planken, spijker, yserwerck, arbeyts loen unde huusen to decken unde planken to snyen 22 hoerngis gulden.

Item de glaesen in onse sael gegeven 4 corrent gulden, de ramen voer 30 stuyvers, de yseren roeden een enkel gulden. Item de banden ofte hengsen voer 1 gulden.

Item onse pastoer to Born geschenket een glas in syn huus, gegeven 30 stuyvers.

Item 10 hoerngis gulden gegeven om turf unde 8 stuyvers unde 4 corrent gulden.

Item 4 stuyvers unde een oert om een candalaer tho verbuten.

Item 10 stuyvers om tonen.

Item stroen hoeden 6 stuyvers.

Item 2 hoeden 8 breiden.

Item 7 stuyvers gegeven om keersen.

Item 2 breiden om swijne to luwen.

Item 2 stuyvers myn 1 oiert om peper moelen unde koeck.

Item stuyver 1 braspenninck om 2 holten scuppen.

Item 3 gouwen gulden voer een scute.

Item gecoft een peert voer 11,5 gouwen gulden.

Item 2 stuyvers om paerden to beslaen.

Item 4 stuyvers om mellickmolden to krammen.

Item om vals unde weven gegeven 30 stuyvers.

Item om eerden potten unde holten scottelen ende lepelen 10 stuyvers.

Item voer hoppe 12 breiden.

Item om roep 13 stuyvers. Item 3,5 stuyvers om herken.

Item om eewijttten gegeven 1 hoerngis gulden.

Item om glaesen uut te drijnken unde tynnen vaten 10 stuyvers.

Item 3 stuyvers om een tems unde lynnen saken.

Item 20 stuyvers gegeven de cuper om vaten to bijnden.

Summa hondert hoerngis gulden unde 19 unde 33 current gulden ende 16 stuyvers.

Item noetdurft unde boenloen

Item myn noetduert 12 gulden an laken.

Item heer Geryt 32 stuyvers.

Item Frans een gouwen gulden behalven de van ellyc huus 4 vleems.

Item heer Elias.

Item broeder Jacop 50 stuyvers.

Item onse olde bou meyster 13 hoerngis gulden.

Item Sybrech ons alde koc moeget 10 hoerngis gulden. Item noch blyven wij haer 13 hoerngis.

Item Nyerbgen onse nije koc moeder gegeven 4,5 corrent gulden.

Item Ebe onse knecht 4 current gulden unde 5 stuyvers.

Item Dewe onse maget 6 hoerngis gulden.

Item Thaert onse knecht gegeven 18 stuvers.
 Item Botta ons luttijke knecht een hoerngis gulden.
 Item Thee ons molkenvrou 26 stuvers.
 Item Beytgen een hoerngis gulden van heer Enno wegen.
 Item onse cleyne meysgen 3 hoerngis.
 Item Geert onse nije koc moeder gegeven 6 hoerngis gulden.
 Theetge onse cleyne meysgen in koekene 1 hoerngis gulden.
 Item Gelle 2 hoerngis gulden unde 4 vlems.
 Item heer Lambert ons caplaen 2,5 gouwen gulden.
 Item 20 hoerngis gulden gegeven om heeren scoen unde dyners.
 Item weder ons 9 hoerngis gulden van koehuden.
 Item 3 gouwen gulden gegeven op een graduael to scrijven de
 quateen voer 20.
 Item myt dat stof scryven tbruere tot Hospytael bij Sneeck.
 Item onse ander maget een hoerngis gulden.
 Item noch onse maeget 1 hoerngis gulden.
 Item Engbertum onse dynre an sijn loen gegeven een nye tapbart
 unde 1 paer hosen, an gelt 12 stuvers.

Summa

Item tot terynge unde to rijsen al dat jaier duer, myt myn heren
 lantcommenduers dynre Henryck Bersoen, 1 gouden gulden, tot teryngen
 geschenkt hem 20 stuvers.
 Item oeck broeder Jacop gesant to Wtrecht, vertert 46 stuvers.
 Item 1 philips gulden.
 Item summa van onse convent wegen noch 8 gouwen gulden.
 Item gesant myn heer de lantcommenduer 30 postelaets gulden, nyet
 meer van de mejger ontfangen dan 12 ofte 13 hoerngis gulden.
 Item sculdich to Sneeck van heer Jans Vermeer wegen 14 hoerngis
 gulden, dar hebbe ick in betaelt 1/2 tonne roede buteren.
 Item betaelt to Sneeck van heer Jans Vermeer wegen 1 pont keesen
 voer 36 stuvers.
 Item betaelt heer Popka to Beets, unse deeken, 21 hoerngis gulden
 van breven de beswaert waeren op landen van heer Meynaert unde heer Jans
 van der Meer wegen commeldueren salijger gedachten.
 Item gedijent de kalende in Scoeterlant voer ons old commelduer
 salijger gedachten, ons huus van Nees gecoft 12,5 gouwen gulden.
 Item Mynna unde syn huusen vrou, onse olde provenyers, gegeven hem
 5 hoerngis gulden. Item van hantgelt jairlyx 5 hoerngis gulden, soe lange
 dat hij dat pryncipael weder heft als hondert hoerngis gulden, noch 3
 jaieren duerende.
 Item to Sneck 3 of 5 gulden mede betaelt in de 20 gulden.

 Item summa summarum.

 Item alduus is dat huus van Nes gestalt inden jaieren dusen V^e
 vyve.

ARDOU, inv.nr. 2664. Origineel op papier.

35.

1512, januari 15

Commandeur Engelbert van der Elburg en het gemene convent van Nes dragen
 het collatie en presentatierecht op de kerk van Oldeboorn over aan de
 landcommandeur te Utrecht

Wy Engelbrecht vander Elborch, commenduer, ind gemeen convents
 broeders tott Nesse, Duytsches oirdens, doen kondt ende kentlick allen den
 ghenen die desen onsen brieffen zullen syen off hoeren lesen, datt ende
 alsoe die collatie ende presentatie der kerken Oldenborn in Vreeslant den
 Duytschen huys tott Nesse uten gronde gegeven ind incorporiert is, ende
 die selve collatie dan weynich offte ghene profyt den selven huuse tott
 Nesse inbrengende is, meer meer tott lasten ende onkosten dalix dragen
 soude, overmyts enyghe sich tott der kore eyns pastoirs gerechticheyt

presumeren ind vermeeten souden willen the hebben, ind wy dan boeven all besorgende syn die kercke voirs. onsen huysse tot Nesse licht by ghebreck van justitie offte anders, vervreemt offte affgebracht mocht werden, soe hebben ons seker saecken dair thoe beweegen onses oversten dair inne aen the roepen ende zyne eerweerdicheyt liever dieselve collatie to resigneren dan thuys van Nesse in vorderen scade the laeten coemen off die kercke onser oirden affhendich the laeten maken. Ende hebben dair umb myt walbedachten moede ind rypen raede onsen oversten, dem eerwerdigen ind vroemen heeren Steuen van Zuylen van Nyeuelt, lantcommenduer der balyen van Utrecht Duytsches oirdens, ind zynen nacomelingen, tot behoeff vander balien van Utrecht gheresingniet, transportiert ind gans opgedraegen hebben, resigneren, transportieren ind gans opdragen myts desen onsen tegenwoirdigen brieff, die selve collatie ende presentacie der kercken Oldenborn myt allen hoeren thoebehoeren zoe zy den Duytschen huysse tott Nesse gegeven ind incorporiert is, nyet dair uutt ghescheyden, alsoe dat wy noch ons nacomelingen dair aen ghien gherechticheyt noch thoe seggen en hebben noch en behalden, nuu noch hier namaels, in geenreley maniren, hoe dat oick ghelegen mocht wesen. Hier inne gansselick uutgescheyden sonder alle argelyst.

In oirconde der wairheyte, soe hebben wij Engelbert vander Elborch ind gemeyn convents brueder voirs. van rechter weetenheyte onse segelen aen desen openen brieff doen hangen.

Gegeven int jair ons Heeren dusent vyffhondert ind twelff, opten vyfften dach january.

Collationata est praesens copia ut supra, teste me Lamberto de Ellborch, notario suprascripto.

ARDOU, inv.nr. 2288, f. 7r/7v. Gewaarmerkt afschrift op papier.

Opschrift: Hier mede transportiert dat convent van Nes den collatie van Oldenborn aenden lantcommenduer, de dato M^o V^{oo} XII°.

36.

1530, september 28

Theodericus, pastoor te Irnsum, Gherryt van Campen, pastoor te Nes en Jan Huekell, broeders van het huis van Nes, verzoeken de landcommandeur om hun commandeur, Reyner van der Elburg, het conventszegel terug te geven dat nu in handen is van Willem Hasert, commandeur van Schoten

Unsen ghuetwilligen gehoorsaemheit und oitmodige dienst altyt thoe voeren.

Edell und walgeboren lieve her lantcommenduer, wy Theodricus, pastoor tot Yrnssom, her Gherryt van Campen, pastoor toe Ness, her Jan Huekell, conventiss heren und broederen, onderworpen den huys Ness. geven u e. sementlick tkennen hoe wy ghemeenlick in den verleden jaer onssen commenduer, her Reyner van der Elburgh, gheadverteert hebben om onss conventss segell, behoirende den huys Ness, twelck her Wilm van Hasert, commenduer toe Schoten, in syner bewair heft. Ende beter wair dattet voirs. segell waer in den huys Ness, want de commenduer van Schoten een afgaende man is, en de warlt alss nu op allen ghiestelicken cloesteren, conventen seer byster gestalt is, want die ghiestelickheit toe mael seer veracht wort ende de verargheringe meer inder tyt wasset dan vermindert, yst toe besorgen, dat doch God verhoede, of onss de voirs. segell afhendich ende verfreemdt worde, mocht als dan den huys Ness dair groet last und perikell afkomen.

Om dess voirsichtich toe wesen bidden und begeren sementlick wi u e. datty de commenduer van Schoten scryftlick willet vermanen dat hy onssen werdigen heren Reyner, commenduer toe Ness, onssen conventss segel in synen handen will geven, want dess toe Ness in beter ende mera behoede sall wesen. Ende weten oick wal sekerlick, dat onss voirs. commenduer dat voirs. segell nyet en sall mysbruycken.

Hier mede God almogend befolen, de u edelheit lange gesont in salicheit wil spaeren.

Ter orkonde soe heb ick Theodericus, pastoir voirs. myn gewoentlick signet onder opt spacium van dessen gedruet. Ende wy her Gerryt, pastoir toe Ness, her Jan Huekell, hebben onsse ghewoentlicke namen mit onss selves hant hier onder gescreven.

Int jaer onss heren XVe ende XXX, den XXVIII^esten dach mensis septembris.

Ick heer Gerryt, pastoor toe Ness, beken alss boven screven staet Heere Jan Hukel subscripsit.

ARDOU, inv.nr. 29. Origineel op papier. Het oorspronkelijk opgedrukte zegel van heer Theodericus, pastoor van Irnsum, is afgevallen.

37.

1544, oktober 15

Johannes, Johannes Huekel, Johannes Tylens, Hubert Schooff en Paulus de Antiquo foro, respectievelijk pastoors te Oldeboorn, Rottum, Irnsum en Katrijp en Terband, alsmede Balduinus Zephyrophus à Culenborch, broeder in Nes, verzoeken de landcommandeur hun commandeur toestemming te verlenen tot het inkleden van twee novicen in hun convent

Onsen oetmoedighen ende goetwilligen dienst voerscreven aen myn eerweerdighe ende eedele heer landtcommandeur der balyen van Utrecht.

Soe sall myn heer gelyeven to weten, hoe dat wij pastoren mitsgaders conventualen vanden huysse to Nes onweerdich, anmerkende die weynicheyt der personen ende leedicheyt offte vacantie der beneficien daer thys to Nes priesters voer moet procureren ende besorghen, dem weerdighen heern dcommandeur toe Nes, onsen lyeven overste, geadverteert ende met hem gecommuniceert hebben, off syn lyeffde nyet en wolde probanten ten oerden ontfangen ende bekleyden, op dat synder lyeffde die twee beneficien, noch tot deesen tijt toe vacerende, mochte besetten.

Die welke, nae dat wy synder lyeffde aldus geadverteert ende vermaent hebben nae alle vermaninghe ende molestatie van dien, ons beduyt ende to kennen gegeven heeft, dattet bij synder incurie ende versumenis nyet en waer, quod rarior numerus fratrum non ampliaretur, dan dat u e. edelheyt hem seer ernstelicke ende strengelicke verboden hadde nyemant toe bekleyden ende ten oerden tacceptieren; waerop wij, antwoordende, synder lyeffden hebben gevraecht, off dan thys toe Nes gheen bekleydinghe en competeerde. Die welke ons geandwoordt heeft, seggende dat die commandeur toe Nes bekleyt heeft alsoe langhe als synder lyeffde (dwelke wel geleeden is XXXVI jaren) inder oerde geweest is.

Vorder soe is oeck controversie ende discordie geweest tuschen den fromen ende eerweerdighen heern, heer Wolter van Mynen, landtcommandeur saliger memorien, ende onsen commandeur ende overste aengaende tbekleyden; die welke gesopiert ende gecomponeert wordt van den weerdighen commandeuren der balyen van Utrecht, kennende ende determinende den commandeur offte thys toe Nes to competeeren bekleydinghe ende dat hem toe quam brueders ten oerden tontfanghen, dan die commandeur toe Nes solde gehalten weesen de landtcommandeur der voern. balyen, synen overste, eerst daer van tadverteeren.

Waer in, om alle occasie van inobediencye to schouwen, die myn heer daer van teghens onsen commandeur ende overste solde moeghen pretenderen ende gebruycken, onsen commandeur ende lyeven overste nyet onachsaem ende versumelicken geweest is, ende myns heern eerweerdicheyt nyet alleen van der bekleydinge eens geadverteert heeft, maer well drie maell aen myn heern seer oetmoedelicke ende vriendelicke gesupplieert ende gebeden heeft, dat myn heer hem wolde gunnen ende consent geven twee probanten to bekleyden. Ende dat die weerdighe commandeuren der voern. balyen (dwelke myn heer selffs meede, doen ter tijt commandeur van Maeslant weesende, onderteykent heeft) gekent ende gedetermineert hebben, den commandeur van Nes bekleyden to competeeren, beheltelicken dat hy den landtcommandeur daer van eerst sal advertieren, sall myn heer in syn landtcommandeurs boeck aengeteykent ende van die gemeyne commandeuren, doen ter tijt regierende, onderteykent vinden.

Daerom, aengesien dat tgetal der personen inden huysse van Nes soe

weynich is ende onse hoocheerweerdighe oirde sonder persoonen nyet staen noch onderhouden mach worden, is onse seer vriendelicke ende oetmoedighe beede ende begeerte aen myns heern eerweerdighe eedelheyt, dat myn heer landtcommandeur, eer ende welvaren onser hoocheerweerdighen oerden aensiende, den huysse van Nes wil gunnen ende consentieren, dat onse commandeur ende lyeven overste twee probanten mach ten oerden ontfangen ende bekleyden, op dat die beneficien, vacerende, moeghen worden bedyent ende die sacrificien ende dyenst binnen den huysse van Nes oeck mach geholden ende gedaen worden toe eer ende glorie des almogende Goedens, die welke myn e. ende edele heer landtcommandeur den oirden langhe gesont spare.

Ende in oirkonde dat wij pastoren ende conventualen vanden huysse toe Nes onweerdich, des van myns heern eerweerdighe eedelheyt seer vriendelicken ende hartelicke syn biddende ende begeerende, soe hebben wy pastoren ende conventualen voern. deesen tegenwoerdighen brieff met ons gewoentlicke hantschrift met malkanderen onderteykent, daervan begheerende een scrifftelick antwoordt bij brenger van deesen.

Gescreven toe Nes in Vrieslandt den XV^{en} octobris anno XV° XLIIII.

Johannes, pastoer tot Bornego, hlije ende bidde als voers.
 Johannes Huekel, pastoer tot Olde Rothna subscripsit
 Johannes Tylens, pastoer tot Yrnsum, hlye ende bekenne als voers.
 Heer Hubert Schooff, pastor yn Catryp ende Bant, subscripsit.
 Paulus de Antiquo fforo, pastoer tot Ness, lye ende bekenne als voers. is
 Balduinus Zephyrophus à Culenborch, conventualis in aedibus
 Nessaeis

ARDOU, inv.nr. 29. Origineel op papier.

38.

1546, december 19

Gaele van Galema bericht de landcommandeur te hebben vernomen dat de broeders van Nes na de dood van hun commandeur Reyner van der Elburg in weerwil van hun orderegel een nieuwe overste, heer Hubert, hebben gekozen; hij verzoekt de landcommandeur, met wie hij afgesproken had dat zijn zoon Julius als co adiutor tezijnertijd heer Reyner zou opvolgen, deze verkiezing ongedaan te maken en de rechten van zijn zoon te vervolgen

Eerwaardige gestrenghe, vroeme, wyse ende voorsichtige heer, ick gebiede mij met gueder affectie zeer dienstelicken tot uwer eerw.

Eerw. ende gestrenghe heer, ick hebbe onlancx uuyte brieven van Ausonio van Galema, doemheer binnen Utrecht, mijnen zoene, verstanden dat uwe eerw. alsoch van meijninge es Julium van Galema, mijnen zoen, voer een ridder heer der Duytscher oerdene bij u ontfangen ende tgene, des uwer Eerw. hem aengaende tcoadiutorscip van Nes toegesecht ende geloeft heeft, te willen onderhouden ende volcoemen. Daer van ick met alle die vrunden uwe eerw. hoehlicken dancken, ende willen tselve tallen tijden versculden daer wy coenen of moegen.

Waeromme en heb ick uwe eerw. niet coenen verbrengen den doetlicken affganck van wijlen heer Reyner, commenduer van Nes, die upten XV^{en} van desen maent (dien Godt genaedich zij) van desen werlt is gesceijden. Ende die capitulaeren, zeer weynich in getaele ende jonck van jaeren, hebben zijn doet wel een dach off anderhalf versweegen, breeckende daer en tusschen die sloeten vande kisten ende tgelt daerinne bevonden onder malcanderen deylende, als ick van sommige geloeflicke personen verstanden hebbe. Ende zijn totter electie van een ander commenduer geprocedeert, nyettegenstaende dat zij well geweeten hebben dat uwe eerw. van overijcheyts weegen mijn zoen bij consent van wijlen heer Reijner ende allen anderen commendueren der balye van Utrecht daer mede versien heeft. Ende hoe well zij nyemandt bequaem hebben binnen heur goedtshuys die tvoerss. officie tot nut, eer ende welvaert der selver huysse soude moegen bedienen, als heer Reijner dickmael selfs wel verclaert heeft, ende als nu een zeer ongeschick, ongeleerdte ende onvervaeren priester tottet officie gekoeren hebben, die tanderen tijden van zijn pastorie deur clachte van

gemeente om zijn ongeschicktheyt gepriveert es, zoe gedencken zij nochtans buijten wille ende consent van u eerw. deur pretext van seekere privilegie die zij allegeren, de selve nieuwe elect, heer Hubert genoempt, inde possessie van tcommenduerscap tintruderen. Ende hebben all reedts placet vanden Hoeve up heur electie versocht, seggende daer bij nevens dat uwe eerw. geen macht noch recht en soude hebben omme heur buyten heur wille een coadiutoer of commenduer te stellen ende ordonneren, dan dat heur alleen die vrye electie zoude toebehoeren.

Ende alsoe tselve niet alleen soude comen ende tenderen tot mijn ende mijn zoens prejuditie, mer oick tot verminderinge ende verachtinge van uwer eerw. recht, hoecheyt ende overrijcheyt, soe gedencke ick mij met hulp van mijne vrunden daer en tegens topponeren ende beletten dat hem geen placet vanden Hove gegunt noch ghepasseert en wordt, ter tijdt toe dat uwe eerw. ons beijden verstanden, onse recht deur sien, ende gesceijden sall hebben, verhoepende dat uwe eerw. mij tselve voer guedt afnemen sall.

Niettemin, alsoe ick beduchte ende uuyt sommige verstanden hebbe dat hij zijn saecke ende questie int seggen van u niet en sal willen begeven, noch oick rechtelick voir vals onse behoerlicke rechter sall willen erscheinen, mer hier voerden Hove een proces bij aventuer sall willen aenheven, zoe es mijn ende ons allen vrundtlicke ende oedmoedelicke begeren dat uwe eerw. in zijn guedtwille, gelijk hij begost heeft, gelieve te perseveren ende alsnu mijn zoens ende uwe eerw. eygen recht ende hoecheyt helpen voerstaen ende beschermen, ende desen nyeuwen elect scerpelick bevelen ende interdiceren, dat hij hem selfs buyten uwe consent inde possessie van tofficie niet en steeckt, ende dadministratie vandien niet en onderwindt, dan dat hij mijn soen ofte yemandt anders, die u eerw. daer toe van mijn soens weegen sal ordonneren, daer mede sall laeten begaen, ofte ten minsten dat hij voer geen waerlicke rechters tegens mij en procedeert, dan indien hem dunckt eenich recht te competeren, dat hij voer uwe eerw. als zijn behoerlicke rechter op een betamelicke dach erscheijnt, twelck hij ymmers met geene reden kan ofte behoert te weygeren. Dan beduchte soe onder ander heure previlegie, als mij gesecht es, vermeldt dat zij sullen moegen elegeren zoe verde zij een goedt bequaem persoon binnen heur huys hebben, dat hij, zijn bequaemheyte ende geschickheyte niet vertrouwende, hem onder uwe eerw. ordel ende recht niet sall willen begeven.

Ende alsoe alle gelegentheyte deser saecke bij een brief niet en mach gescreven worden, was ick van meijninge selfs bij u eerw. te willen reysen, mer vermidts die vorst ende tijts noch zeer cranck es, soe en heb ick tselve niet derven aventueren, mer hebbe dese boede affgeveerdicht, uuyte welcken uwe eerw. breder alle ghelegentheyte ende conditie vande nieuwe elect sal moegen verstaen. Ende indien uwe eerw. yedt anders in dese saecke gelieft gedaen te hebben, mach bij brenger van desen daer van onderrechten. Ick wil tselve nae mijne vermoegen alle tydt volbrengen, ende mij voer de guede gunst ende dienst die uwe eerw. mijne zoene gedaen ende bewesen heeft, ende voerde moeyte die uwe eerw. voer mijn soen noch dagelicx doet, danckbaer laeten bevinden ende tselve bij daege ende nacht mit mijne getrouwe dienst ende anders nae mijne vermoegen versculden ende verdienen. Kenne Godt, die u eerw. gestrenghe, wyse ende voersichtige heer gelieve te verleenen tgeene des ghij meest begeerende zijt.

Datum Leeuwerden den XIXe en decembris anno XVe sessenveertich.

Altyt uwe goetwillige dener en vrent ^a

Gaele van Gaelema subscripsit.

ARDOU, inv.nr. 29. Origineel op papier.

a) Geschreven met een andere hand, vermoedelijk van Gale van Galema zelf.

carolus guldens, te betalen uit bepaalde pachtinkomsten van Nes; zijn familieleden Wilhelm van Dotigum en Jan Muylert toe Voerst stellen zich daarbij borg voor hem

Joncker Wilhelm Sloet, byden eerw. heeren Hubrecht Schoeff, commenduyr vanden huysse Nes, Duytsches ordens, geadmitteert voer zijne e. coadiutoer, doe konde eenen yder die desen zall sien of hoeren lesen, dat ick den selven heere commenduyr hebbe beloeft ende beloeve myts desen voer een jaerlix pensie ende reservaet uut die goeden van den voirs. commendurie des voirs. huyses den somme van ses hondert ende twe carolus gulden vrye renthen, tontfangen geduyrende het leven van zijne e. uute naevolgende landen ende handen van meyers die dezelve nu gebruycken of nae daerop als meyers zullen mogen coemen woenen.

Inden eersten uute landen die thuyt van Nes heeft inden dorpe Raerdt, doende jaerlix hondert acht ende veertich goudgulden, het stuck van XXVIII st. Ten anderden uute drie paerten van een saete, Papinga genoempt, daer eenen Haucke Bottes op woent, doende jaerlix ses ende twentich goudgulden. Item uute zaete toe Ackrum daer Haitzie Rouckes op woent, doende jaerlix twe ende vyftich goudgulden. Noch uut een zaete aldaer die Peter Eelckes zoen als meyer bewoent, zestich goudgulden. Uut een zaete te Nes daer Suyrd Feckes zoen op woent, vier ende dertich goudgulden. Item daer eenen Otte Frans zoen bennen den selven dorpe op woent, vier ende vyftich goudgulden. Ende ten laesten uut een zate toe Ackrum daer Douwe Watzie zoen gebruyckt, ses ende vyftich goudgulden, alles den gulden als boeven gereckent.

Welcke landen zijne e., moegende zoewel buyten als binnens lants gaen woenen, waert hem gelieft, gedurende zijn leven, oeck zoe duyr ende voer zoe kleynen prys ende aen wat personen het zijn e. gelieft, zal moegen verhuysen, alle die welcke renthen zijne e. jaerlix uut handen vande voirs. meyers als principale commenduyr zall moegen eysschen, ontfangen ende opbuieren, ende zall den meyers die betalinghe zyne e. gedaen neffens mij ende den huysse Nes vryen, belovende den selven uut oersaecke van dien tot genen tyde enyge meer saen ofte actie te maecken of moveren. Dan beloeve dat ick zijne e. dvoirs. somme jaerlix vry ende onbelast zal doen hebben ende leveren. Ende zoeverre zijne e. dvoirs. betalinge vanden voirs. somme enichsins, mochte het zijn by de gedeputeerden vanden landen of emants anders, wie het sold moegen zijn, belet worden, zoe beloeve ick als een vroem ordens here van den adel, van stonde aen zijne e. den possessie van het huys van Nes met alle landen, renthen ende goeden, roerende ende onroerende, daertoe behoerende, te wycken ende relaxeren, constituerende my indier gevalle alle die zelve landen ende goeden uute naeme van zijn e. te besitten, zoe dat zijne e. sich by con. majest. onser alder genaedichsten here of zijne majest. hove in Vrieslandt zal mogen laeten maintneren ende inden possessie hanthouden, mits betalende alleen ter somme van hondert dalers, tstück van XXX st., vande schulden die by my solden moegen opgelecht worden, ende de reste beloeve ick selff te betalen, boerende die goederen pro rata temporis vant jaer dat ick den possessie zal verlaeten.

Waer voer wy joncker Barthel Sloet, vaeder van joncker Wilhelm Sloet myn soen ^a, jonckheer Wilhelm van Dotigum ende joncker Jan Muylert toe Voerst tzamen ende elx besondere int geheel ons borgen hebben gestelt ende stellen, myts desen nemende aen ende belovende, zoeverre jonckheer Wilhelm Sloet geworden coadiutor enyge meer schulden mocht opleggen dan hondert dalers, of den possessie vanden commendurie goeden nyet mocht wycken, innegevalle mijn heer commenduyr dvoirs. jaerlix pensie van ses hondert ende twe carolus gulden mocht belet worden te ontfangen, dat wy die overyge schulden sonder schade van myn heer commenduyr zullen betalen met oeck alle schaden ende inteeren die zijne e. jaerlix daerdoer mochte hebben.

Dat jonckheer Willem die possessie nyet solde willen ontwycken ende verlaten, waeromme zijne e. nyet zal gehalten zijn den voirgen. zijne coadiutorem eerst ante spreekken ende discutieren, noch oeck zijne actie onder ons divideren ende delen, dat zal tot zijne e. gelieven een van ons int geheel moegen, wie het zijne e. gelieven zall, ante spreekken; ende dat voer alle heeren, hoven ende gerechten daer het zijne e. gelieven zal ons ende onsen goeden, die wy hier voer in een expressen hypotheecq ende onderpand stellen den selven heeren, hoven ende gerechten als ons ordinaris rechtters submitterende, renuntierende tot validatie ende versterckinge van

desen benefitio poenitentiae, holdende nu als dan ende dan als nu, recht of wy met zijne e. aldaer, daer zyne e. ons zal gelieven aente spreecken, al litem gecontesteert hadden, renuntierende mede beneficiis discussionis divisionis ende allen anderen die ons enichsins tot invalidatie van desen int geheel of tot een deel solden mogen dienstich zijn, ende specialick mede het benefitio, seggende dat generael renuntiatie geen cracht of effect heeft als daer geen speciael volcht.

Van allen goede kennisse hebbende, alles oprecht sonder arch of list, by eelmans trouwe ende geloewe toirconde hebben wy, vermits wy onse zegels of signetten nyet by ons hebben, onsen handen hyer onder gestelt, met autoriteit vanden edelen ende welgeboren grave tot Rennenberg, stadtholder ende capitein generael van Vrieslandt, hebbende zijne e. in teycken vandien desen mede met zijn e. hande ende segel bevesticht.

Actum Leeuwerden den XI_en martii anno XV^c negen ende tzeventich.

Ende tot meerder verseeckerheit hebben wy joncker Wilhelm Sloet, ridder des Duytschen Oerdens, joncheer Wilhelm van Dotigum ende joncker Jan Muylert toe Voerst, gebeden den edelen ende welgeboren grave tot Rennenberg, stadtholder ende capitein generael van Vrieslandt, om desen met zyne g. hand ende pitzier te bevestigen, twelck wy, stadtholder ende capitein generael, ter bede als boven geern gedaen hebben, den XI_en martii anno XV^c negen ende tzeventich.

ARDOU, inv.nr. 2266. Afschrift op papier.

a) De passage 'joncker Barthel ... soen' is doorgestreept.

Aantekeningen betreffende enige commandeurs en conventualen van Nes

Engelbertus N., leefde qualicken ende regierde nijet wel, ende daeromme met gemeene stemmen des convents affgeset, ende is Regnerus in zijn plaetse gecoesen.

Regnerus ter Elborch, een broder vant convent zijnde geweest, ende vanden conventualen gecoeren tot hunne commanduier.

Huijbert Schoeff, nae hem zijnde geweest commanduer, ende mede vande conventualen gecoesen tot commanduier, nijet tegenstaende hij ten tijde vande verkiesinghe waere postoor tot opter Bandt, ende zijnde commanduer geweest over die dertich jaeren, ende is binnen Haerlem anno 1583 privatem levende gestorven.

Wilhelmus Sloet, zijnde twee jaeren gewest, als annis 1578 ende 1579, int convent van Nes, ende soe Huijbert Schoeff privatem begeerde toe leven, heeft die voorn. Schoeff die voorn. Sloet wel quasi voor een coadiutorem gestelt, nijet seer met wille vande andere conventualen, des dat Sloet voorn. hem Schoeff soude uuijtkeren een pensie ad vitam van 600 caroli gulden jaerlicx. Ende is die voorn. Sloet nae den jaere 1580 nae Groningen ende daer nae op Steenwijck aende vijandts kant vertrocken, exactioneerende die meijers tot Nes boven alle reden ende recht.

Daernaes als Sloet van Steenwijck vertrocke, heeft eenen Anthonius Busius bij het uuijtgewecken Hoff van Vrieslandt binnen Groningen aldaer omme die commandurie aengehouden, die hem vant Hoff zijnde geconfereert, ende pensie ontfangen hebbende vande Staten van Vrieslandt anno 1594.

Ten tijde als Huijbert Schoeff vande conventualen tot commanduier werde vercosen, is over die vijftich jaeren geleden, ende soe die landtcommandoor van Uuijtrecht aff sonde eenen Gale Galema, belastende die conventualen den voorn. Galema te erkennen als commanduer, heeft het conuent hun daertegens geopposeert ende daeromme voordien Hove gepleijt, ende is Huijbert Schoeff als rechte commanduer vande conventualen nae hun oudt recht ende gewoente vercosen en geapproveert.

Harmannus Hilbrandi van Wirdum is een conventuale van Nes geweest die omtrent 50 jaeren geleden een nederslach met zijn onschuld hebbe geperpetreert, ende nae dat hij eenighe jaeren uuijtlandich hadde geweest, met bloet versoent ende bij tHoff becommen perdoen, ende daernaes van Huijbert Schoeff voor conventuale wederomme aengenomen voor broeder omtrent 36 jaeren, ende is anno 1601 gestorven.

Zachaeus Horstius, een mede conventuale tot Nes, gestorven anno 1600.

Michael Raphael, een mede conventuale van Nes.

Nicolaus, voor anno 1580 zijnde geweest pastoor tot Oldeboorn, is mede tot Groningen geweest ende daer gestorven.

RAF, Archief Staten van Friesland 1580 1795, inv.nr. Gf 63 XXI, 7. Origineel op papier.